

**Türkiye'de
Sansür ve
Otosansür:**
Ocak 2019
Kasım 2019

Türkiye'de

Sansür ve Otosansür:

Ocak 2019 — Kasım 2019

OHAL'de Sansür ve Otosansür

Hazırlayanlar

Kültigin Kağan Akbulut

Özlem Altunok

Pelin Buzluk

Figen Albuğa Çalıkuşu

Murat Şevki Çoban

Seçil Epik

Özkan Küçük

Melike Polat

Sumru Tamer

Onur Yıldırım

Kitap Tasarımı

Bülent Erkmen

Baskı ve Cilt

Tunç Matbaacılık

Seyrantepe Mahallesi,

Çalışkan Sokak 11 / A

Kağıthane / İstanbul

T: +90 212 279 91 31

P24 Çalışma Raporları

Punto24 Bağımsız Gazetecilik Platformu

Meşrutiyet Cad. Yemenici Abdülhatif Sk.

No:1-3 Asmalı Mescit Mah. 34430

BEYOĞLU/İSTANBUL

info@susma24.org

www.susma24.com

www.twitter.com/susma_24

www.facebook.com/susma24

Türkiye'de
Sansür ve
Otosansür:
Ocak 2019
Kasım 2019

İçindekiler

Sunuş	7
Medya	8
Sosyal Medya	11
Yayıncılık	15
Sinema	18
Tiyatro	22
Müzik	25
Görsel Sanatlar	28
Bölgeler	31
Vakalar	38
Susma Platformu Neler Yaptı?	74
Hukukçu Yorumu	79
Grafiklerle Sansür	82

Sunuş

2019'un ilk 10 ayında (Ocak 2019 - Kasım 2019) sanat ve medya alanlarında gerçekleşen sansür vakalarını içeren bu rapor, Susma Platformu'nun ifade özgürlüğü ihlallerine dair bir bellek oluşturmak amacıyla hazırladığı 3. yıllık raporu.

OHAL ve sonrasında 7145 sayılı yasayla "olağanlaştırılmış OHAL" koşulları altında hazırladığımız iki kabarık rapordaki (2016-2017 / 2017-2018) vakaların da ortaya koyduğu gibi, ifade özgürlüğü açısından yoğun ve yorgun bir süreçten geçtiğimiz aşikâr.

Kitap toplatma, etkinlik yasaklama, habere erişimi engelleme, haberi sansürleme, yayın durdurma, hedef gösterme, gözdağı, ihbar, gözaltı, soruşturma, yargılama, hapis cezası...

Görünen o ki, bu yoğunluk ve yorgunluk, devlet üzerinden uygulanan sistematikleşmiş sansür pratiklerinin farklı mekanizmalar, aktörler ve yöntemler aracılığıyla artarak yaygınlaşmasının ötesinde artık özgür ifadenin önünde kalın bir duvar gibi yükselen otosansürü olağanlaştırıyor. Raporda geniş bir yelpazeye yayılan vakalar da bunu işaret ediyor.

Medya

Melike Polat

Medyanın özgürleştiği günleri görmek 2019 yılına da nasip olmadı demek yanlış bir önerme olmayacak sanırım. Bu yıl da çokça baskı, sansür, erişim engeli, yayın durdurma ve medya mensuplarına yönelik tutuklama haberleri okuduk, izledik. 2019'un son günlerinde Türkiye'deki tutuklu gazeteci sayısı 118. Kaç gazetecinin yargılandığına ilişkinse net bir veri yok.

2019 yılının ilk günlerinde Halk TV'de katıldıkları programda Metin Akpınar ve Müjdat Gezen'in konuşmalarında "cumhurbaşkanına hakaret" ve "halkı Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne karşı silahlı isyana tahrik etme" suçunu işlediklerinden bahisle gözaltına alınmaları kamuoyunun gündemini uzun süre meşgul etmişti. Akpınar ve Gezen'e yönelik açıklama yapan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Bunun bedelini yargıda ödeyecekler" sözlerinin ardından evlerine giden polis ekipleri tarafından gözaltına alınmaları ve yurtdışına çıkma yasağıyla serbest bırakılmaları yargının ifade özgürlüğünün önündeki en ciddi "caydırıcı güç" olduğunu açıkça ortaya koyan önemli olaylardandı.

Susma Platformu olarak tuttuğumuz kayıtlara göre; 2019 yılında en çok karşılaşılan sansür/otosansür ve baskı yöntemleri olarak şunlar tercih edildi: Gazetecilerin gözaltına alınması, yargılanması; haberlere erişim engeli getirilmesi, yayın durdurma ve idari para cezası yaptırımları uygulanması; programların yayından kaldırılması, gazetecilerin işten çıkarılması; 'sakıncalı' görülen kişi ve haberlerin medyada görünmez kılınması, hükümet politikaları ile ters düşen haberler ile kamu kurumlarının yaptıkları açıklamaların gelen tepkiler üzerine otosansüre uğrayarak yayından kaldırılması; cinsellik/şiddet/aile yapısına aykırılık (eşcinsel ilişki) gibi sebeplerle televizyon kanalları ile internet üzerinden hizmet veren medya sağlayıcılarının yayınlarının ilgili sahnelerinin sansürlenmesi.

2019'un ilk günlerinden beri onlarca gazetecinin evi, yaptıkları haberler nedeniyle polis tarafından basıldı, gözaltına alındılar ve bir kısmı da tutuklandı. Gazetecilere en çok yöneltilen suçlar terör örgütüne üye olmak, terör propagandası yapmak, cumhurbaşkanına hakaret, kamu görevlilerine hakaret ve kısaca "Türklüğü aşağılama" olarak bilinen suçlar oldu. Barış Pınarı Harekâtı aleyhinde paylaşımında bulunan, eleştirel haberler yapan birçok gazeteci evleri basılarak gözaltına alındı. İçişleri Bakanı tarafından

yapılan açıklamaya göre bu süreçte gözaltına alınan 186 kişiden 24'ü tutuklu. Yine operasyon sürecinde bir açıklamayla Barış Pınarı Harekâtı aleyhindeki yayınların "susturulduğunu" duyuran RTÜK, "millî birlik ve beraberliğe katkı sağlayan" yayın kuruluşlarına da teşekkür etmişti.

2019'un son günlerinde Cumhuriyet Gazetesi Vakfı'nın yöneticilerinin ve muhabirlerinin yargılandığı dava ise Yargıtay'dan döndükten sonra ilk derece mahkemesi tarafından karara bağlandı. Onlarca yıllık hapis cezalarını Yargıtay'ın bozmasının akabinde yaklaşık üç yıllık tutukluluktan sonra tahliye edilen yönetici ve gazeteciler, İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesi'nin Yargıtay'a direnmesi nedeniyle tekrar aynı cezalara mahkûm edildiler. Şimdi dosya kesin karar verilmek üzere Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na taşınıyor. Kamuoyunda Yeni Yargı Paketi olarak bilinen Yargı Reformu Strateji Belgesi'nin yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle beraber cezası istinaf mahkemesinde kesinleşen Emre İper Cumhuriyet gazetesi davasından en son tahliye edilen isim oldu.

Yargı Reformu Strateji Belgesi'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte birçok suç için temyiz yolu açıldı ve temyiz incelemesi tamamlanana kadar infazın durdurulması için başvuru yolu açılmış oldu. Halihazırda cezaevinde tutuklu bulunan birçok Kürt gazeteci, infaz durdurma kararıyla birlikte tahliye edildiler.

2019'da da "sakıncalı" haber ve ifadelerin sahibi olan gazetecilerin cezalandırılmasıyla yetinilmedi; haberlere erişim engellendi, haber programlarına ve TV kanallarına yayın durdurma cezaları ile idari para cezaları verildi. Erişime engelleme kararlarının büyük çoğunluğu AKP ve hükümetinin eleştirildiği haberler hakkındaydı. Erişim engelini talep eden ise bizzat bakanlıklar, bakanlar, cumhurbaşkanı ve diğer AKP'li siyasetçiler oldu. Bu noktada Susma Platformu'nun "Medipol Üniversitesi'ne arazi tahsisi haberlerine erişim engeli" başlıklı haberine de Sağlık Bakanlığı ve Medipol Üniversitesi'nin talebiyle erişim engeli getirildiğini belirtmemiz gerekiyor. Erişim engeli kararına karşı Anayasa Mahkemesi'ne yaptığımız bireysel başvuru görüşülmek için sırada bekliyor.

Halk TV, Fox TV, Show TV, Fox Life gibi kurumlar ise yayınları durdurulan ve idari para cezalarına mahkûm edilen televizyonlar arasında yer aldı.

TV5, Erkam Radyo, RS FM gibi kuruluşlar "cezalarını" beklemeden otosansür uygulayanlar arasında yer aldı. "Sakıncalı" programları yayından kaldırıp, "sakıncalı" gazetecilerin ise işlerine son vermeyi tercih eden bu kurumlar,

sansürün başka bir boyutunun da kişileri ve kurumları otosansür uygulamaya mecbur bırakmak olduğuna en iyi örneği teşkil ettiler. Medya kuruluşlarının sahipleri/medya patronları bu otosansürü, sahibi oldukları kuruluşların kapanmaması için gazetecileri işten çıkarmayı tercih etmek şeklinde uyguladılar.

2019'da sansür ve otosansürün zirveye çıktığı günlerin İstanbul yerel seçimlerinin yapıldığı dönem olduğunu söylemek mümkün. Birkaç örnekle seçim döneminin sansür karnesine bakacak olursak; yaklaşık 20 yıldır Yeni Şafak'ta köşe yazar Özlem Albayrak'ın, CHP İstanbul İl Başkanı Canan Kaftancıoğlu'na verilen hapis cezasına ilişkin kaleme aldığı ve " sosyal medya paylaşımlarının yargının konusu olmasının su kaldırır bir mevzu olduğunu" vurguladığı son yazısı gazete yönetimi tarafından yayımlanmadı. Albayrak yazının sansürlenmesi üzerine gazeteden istifa ettiğini duyurdu; Esenler Belediye Başkanı ve İBB Meclisi AKP Grubu Başkanvekili Tefvik Göksu'nun, CHP'nin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adayı Ekrem İmamoğlu üzerinden Trabzonlularla ilgili yaptığı açıklamaya dair haberlere Göksu'nun talebiyle erişim engeli getirildi; CNN Türk'teki Tarafsız Bölge programında Ahmet Hakan'ın konuğu olan Ekrem İmamoğlu, İBB'deki israf ve yolsuzluklarla ilgili açıklamalarda bulunurken programda reklam arasına gidildi, ardından da program Hakan tarafından ilan edildiği saatten önce sonlandırıldı; Beşiktaş-Medipol Başakşehir maçını canlı yayınlayan beIN Sports, taraftarların İmamoğlu lehine slogan attığı bölümü sansürledi, Ekrem İmamoğlu'nun yer aldığı Mazbata Online adlı anime oyun, TBMM'nin internet ağında erişime engellendi.

2019 yılına dair sansür- otosansür vakalarının dökümüne bakıldığında medya için parlak bir yıl olmadığı gerçeğiyle yüzleşiyoruz. Özellikle tutuklu yargılanan gazeteciler için tahliye yolu açan Yeni Yargı Paketi'nin, paketin yürürlüğe girmesinden sonra bile gazetecilerin gözaltına alınmaları ve tutuklanmaları gerçeği karşısında, yalnızca geçici bir çözüm getirildiğini söyleyebiliriz. Terör örgütü propagandasının düzenlendiği Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2. maddesine eklenen "Haber verme sınırlarını aşmayan veya eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz" cümlesinin tüm gazeteciler için uygulandığı, gazeteciliğin "suç" olmaktan çıktığı günleri görmek umduyla...

Sosyal medya

Murat Şevki Çoban

Elhamdülillah, 2019'da da ifadeden korktuk. Sosyal medyadan konuştuğumuzda ekseri Facebook, Twitter, Instagram ve bu aralar TikTok'tan, arada bir Skype ve Snapchat'ten, nadiren LinkedIn ve Pinterest'ten, 2000 öncesi doğumluysak da "Bir MySpace vardı" minvalinde MySpace'ten konuşuyoruz. Ne var ki, sosyal medya evreninin kolaylıkla "uçsuz bucaksız" olarak tanımlanabilecek kapsamı, ifadenin bin türlü tezahürünün dolaşıma sokulmasına ve yaygınlaşmasına imkân sağlarken, bir yandan da sansür ve otosansür pratiklerini sil baştan düşünmemizi gerekli kılıyor.

We Are Social ile HotSuite'in birlikte yayınladığı Digital'ın 2019 raporuna göre¹; Türkiye'de 59,36 milyon insanın internete erişimi var; resmî sayımlara göre ülke nüfusu takribi 82 milyon kabul edildiğinde², nüfusun yüzde 72'sinin internet kullanıcısı olduğu çıkarımına varılıyor. İnternet erişimi olanlardan 52 milyon insan aktif olarak sosyal medya kullanıyor. En yaygın kullanılan sosyal medya mecraları ise sırasıyla YouTube (%92), Instagram (%84), WhatsApp (%83), Facebook (%82) ve Twitter (%58). Büyük Beş'in bu tabloya göre sonuncusu Twitter'ı en çok kullanan ülkeler arasında Türkiye üst sıralarda; 8,6 milyon hesapla, aktif kullanıcı sayısına göre, sırasıyla ABD, Japonya, Birleşik Krallık ve Suudi Arabistan'dan sonra platformu en çok kullanan beşinci ülke konumunda.³

Günde internette geçirilen ortalama süre 7 saat 15 dakika. Günde sosyal medya platformlarında geçirilen ortalama süre ise 2 saat 46 dakika.⁴

Sanal mevcudiyetimizin ivme ve doğrultusu, buna ek olarak devlet aygıtlarının yakın zamanlı uygulamaları, bu tabloya göre, Türkiye'de Ocak 2019 itibarıyla en az 52 milyon potansiyel sanal suçlu olduğu, bu kimselerin de günde

¹ "Digital 2019: Turkey," DataReportal, Global Digital Insights, Simon Kemp, erişim 30.10.2019 <https://datareportal.com/reports/digital-2019-turkey?rq=%20turkey>

² Türkiye İstatistik Kurumu'nun Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne göre, Türkiye'nin nüfusu 31 Aralık 2018 itibarıyla 82 milyon 3 bin 882 kişi olarak belirlendi. "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2018," Türkiye İstatistik Kurumu, erişim 30.10.2019, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30709>

³ "Leading countries based on number of Twitter users as of July 2019," Statista, erişim 30.10.2019, <https://www.statista.com/statistics/242606/number-of-active-twitter-users-in-selected-countries/>

⁴ "Digital 2019: Turkey," <https://datareportal.com/reports/digital-2019-turkey?rq=%20turkey>

ortalama 2 saat 46 dakikayı suç unsuru teşkil edebilecek faaliyetlerde bulunarak geçirdiği şekilde kolaycı tespitlerde bulunmamıza neden olabilir. Ne var ki, düşünürün de dediği gibi, dünyanın –sanal veya gerçek-- beşten büyük olduğunu akıldla tutmakta fayda var. Ya, Ding, Ning, Ping, Scribd, Xanga, Epinions, Ecademy, Academia veya Mix, Tagged, Quora, Goodreads, Watpadd, VK, SoundCloud ya da YY, Vero, Medium, Tagged, Tribe, Bubbly...

Sosyal medya ağlarında sansür (ve bağlantılı olarak otosansür) üç kanaldan işliyor: Platformun kural ve politikaları, devlet ve kullanıcı pratikleri. Türkiye gibi ifade özgürlüğü karnesi zayıflarla dolu memleketlerde ilk taşı atanın her zaman devlet olduğu/olageldiği/olacağı -çoğunlukla haklı gerekçelerle- varsayılsa da, görünürde çıkarları çatışması gereken bu üç kanal arasında karşılıklı olarak birbirini güçlendiren bağlar var.⁵

Her kullanıcı, gizlilik politikası ve hizmet koşullarını kabul ederek, platformların sözgelimi "tüm kullanıcıların herkese açık sohbetlere özgürce ve güvenle katılabilmesini sağlamak"⁶ gibi neredeyse ulvi amaçlarla kendilerince belirledikleri şartlara riayet edeceklerini belirtmiş, dolayısıyla belirli içerikleri asla ve kata paylaşmayacaklarını önceden onaylamış oluyor.

Varan 1. Burada niyetimiz, platformların güvenliğe ve özgürlüğe yönelik tehditler olarak addettiği içeriklerin niteliğini sorgulamak değil; kullanıcıların sosyal ağlara adım atmakla fiilen sansür ve otosansürle mühürlü bir kapıyı araladıklarına dikkat çekmek.⁷

Kullanıcılar, o veya bu nedenle zararlı gördükleri içerikleri işaretleyerek veya spam olarak bildirerek, belirli ifadelerin dolaşımında kalmasını engellemiş, böylelikle adıyla sanıyla sansürcü işlevini üstlenmiş oluyor.⁸

⁵ Sosyal medya ağlarının, devlet aygıtlarının ve kullanıcıların girift ilişki biçimlerini tanımlamak ve tartışmak bu raporun kapsamı ve amaçlarının dışında kalıyor. Ne var ki, bu konuya ilişkin yüzeysel bir örnek olarak, sosyal medya platformlarının içerikleri yaftalama ve bu içeriklerin dolaşımını kısıtlamakta, kullanıcı şikâyetlerini başat gösterge aldığı, yine platform veya devlet tarafından cezai yaptırımların da şikâyetler esas alınarak uygulandığı öne sürülebilir.

⁶ "Twitter Kuralları," Twitter, erişim 30.10.2019, <https://help.twitter.com/tr/rules-and-policies/twitter-rules>

⁷ Yoksa, sözgelimi, Instagram'ın içeriklerde erkek meme uçlarının görünmesinde bir beis görmezken kadın meme uçlarının görünmesini yasaklamasını, bu içeriklerin paylaşılmasını engellemesini veya Twitter'in nefret söylemini yasaklı içerikler listesine dâhil etmesini ifade özgürlüğü açısından tartışmak mümkün olabilirdi.

⁸ Yine, burada niyetimiz, bu bağlamda değerlendirebilecek içeriklerin niteliğini sorgulamak değil, sansür üzerine düşünürken kullanıcı pratiklerini hatırdta tutmak.

Varan 2. Bunun yanı sıra, *Zümrüt Apartmanı* vakasında olduğu gibi veya bu raporun yayına hazırlandığı günlerde Aslı Erdoğan'ın tümüyle haksız yere hedef gösterilmesi gibi, platform-dışı içerikler sosyal medyada kullanıcılar tarafından hedef tahtasına oturtuluyor, haklarında cezai yaptırım talebinde bulunuluyor. Unutmayalım, *Zümrüt Apartmanı* vakasında, kitabın yasaklanmasını, yazarın tutuklanmasını falan isteyenler arasında harala gürele ifade özgürlüğünü savunanlar da bulunuyordu.⁹

Ve varan 3. Olağan şüpheli: Devlet. Twitter Şeffaflık Raporu'na göre, Türkiye içerik kaldırma taleplerinde ilk sırayı koruyor.¹⁰ Paylaşımlar, başta hakaret, terör örgütü propagandası yapmak, halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik etmek gibi türlü gerekçelerle ceza davalarının konusu oluyor, paylaşım yapanlar hakkında hukukî işlem başlatılıyor.¹¹

Son olarak, Barış Pınarı Harekâtı'na ilişkin paylaşımlarda bulunan 186 kişi gözaltına alındı, bu kişilerin 24'ü tutuklandı.¹² Özgür Ansiklopedi Wikipedia, iki yılı aşkın süredir yasaklı. Devlet, böylesi ilkel yöntemlerle içerikleri sansürlerken yeni teknolojilerin yeni imkânlarından faydalanmayı da ihmal etmiyor.

Zeynep Tüfekçi, Twitter and Tear Gas'te "Dijital teknolojiler, artık yaygın medyayla birleştirilmeyen, ve artık yalnızca geleneksel elitlerin denetiminde olmayan temel bir kaynak olarak dikkatin de önemini vurguluyor," diyor.¹³ Sosyal medya platformları, algoritmalarıyla kullanıcıların dikkatini gelire çevirirken, devlet de karşıt (alternatif) söylemlerle dikkati kaydırma yolunu seçiyor. Sözelimi, yukarıda sözü geçen Barış Pınarı Harekâtı'na ilişkin sosyal

9 Öte yandan, Koton'un Instagram beğenileri nedeniyle işçilerin iş akdini feshetmeye teşebbüs etmesi, kullanıcıların otosansür yapmak için aile ve devlet dışında çok daha haklı bir gerekçesi daha olduğunu hatırlatan güncel bir örnek şeklinde önümüzde duruyor: serbest piyasa. "Koton'da işçi kıyımı," BirGün, erişim 30.10.2019
<https://www.birgun.net/haber/koton-da-isci-kiyimi-273913>

10 Bu raporun yayına hazırlandığı süreçte Şeffaflık Raporu'nun 2019 verileri henüz açıklanmamıştı. 2018 ve öncesine ilişkin detaylı bilgi için: <https://transparency.twitter.com/tr.html>

11 "BİA Medya Gözlem /2019 Ocak-Şubat-Mart," Bianet, Erol Önderoğlu, erişim 30.10.2019
<http://bianet.org/bianet/medya/208044-gun-gun-uc-aylik-medya-ifade-ozgurlugu-ihlalleri-tam-metin>

12 "Barış Pınarı Harekati'yla ilgili kara propagandaya 24 tutuklama," CNN Türk, erişim 30.10.2019
<https://www.cnnturk.com/turkiye/son-dakika-baris-pinari-harekatiyla-ilgili-sosyal-medya-sorusturmasi-186-kisiden-24u-tutuklandi>

13 Twitter and Tear Gas, Zeynep Tüfekçi, New Haven & London, Yale University Press, 2017

medya paylaşımları, İçişleri Bakanlığı'ndan isimsiz kaynaklar gösterilerek "kara propaganda" olarak yaftalanıyor, haberi geçen AA bu tabiri kullanıyor, haberi yayınlayan CNN Türk de aynı terminolojiyi yaygınlaştırıyor. Bu içerikler hem kurumlar hem kullanıcılar tarafından sosyal medyada paylaşılıyor. Devlet, eskiden ana akım medyanın tekelinde olan ve nispeten kolaylıkla idare edebildiği kamuoyu dikkatini bu yeni düzende de elde tutabilmek için, şimdi kendi kurduğu anlatıyı yaygınlaştırarak dikkat oyununun aktörlerinden biri oluyor.

Susma Sansür ve Otosansür Raporu'nun sosyal medyaya ilişkin bu altbaşlığını, salt devlet aygıtlarının pratiklerine ayırmak kolaycı, yüzeysel ve baştan savma olacaktı. Dijital teknolojilerde, sansür mekanizmaları bildiğimiz şekliyle-sansür uygulayan ve sansüre maruz kalan iki aktörün olduğu, görece basit bir konfigürasyonla- işlemiyor. Sosyal ağlar, tanımı, kapsamı ve politikaları gereği her kullanıcıyı önce otosansüre, sonrasında ise sansüre zorluyor. 2019'da, dijitalde, artık herkes sansürcü, artık herkes ifadeden korkuyor.

Yayincılık

Seçil Epik

Yayincılık dünyası bu yılı içeriden ve dışarıdan eş zamanlı sansür ve yasak haberleriyle kapattı. Bir yanda cezaevine giremeyen kitaplar, yıllar önce yayımlanmış kitapların "terör örgütü propagandası" yapıldığı gerekçesiyle toplatılması, yayınevi sahiplerinin sosyal medya paylaşımları nedeniyle gözaltına alınması; diğer yanda edebiyat dünyasından dergi ve yayınevlerinin gerçekleştirdiği sansür/otosansür örnekleri dikkat çekiciydi.

Bu yıl basım ve dağıtım yasaklanan kitaplar arasında, Avesta Yayınları'ndan çıkan *Meleklerin Küllerinden – Günahkar Bir Irkın Yasaklanmış Mirası* kitabı da vardı. Kürt mitolojisini ele alan, 18 yıl önce basılmış bir kitabın "örgüt propagandası yaptığı" gerekçesiyle toplatılmasına Yayın Yönetmeni Abdullah Keskin'in Twitter hesabından yaptığı açıklama yaşanan sansürün mantık dışılığını gözler önüne serer nitelikteydi: "Modern zamanlara ilişkin (ithafının dışında) tek bir kelimenin yer almadığı, 18 yıl önce yayımlanmış ve hakkında bir soruşturma bile açılmamış, Kürt mitolojisini ele alan ve uzun zamandır tükenen, çok aranan bir kitap niye yasaklanır ki?"

A7 Kitap'ın *Sabitfikir* dergisine vermek istediği ilanını, *Tarih Boyunca En Etkin 100 Eşcinsel* adlı kitabın da ilanda yer alması sebebiyle *Turkuvaz Dergi Grubu* tarafından geri çevrildiğini de gördük bu yıl, mart ayında kadrosu değişen *Cumhuriyet* gazetesinin kitap ekinde Faruk Eren'in 12 Eylül sonrasında gözaltında kaybedilen ağabeyi Hayrettin Eren'i anlattığı *Kayıp Bir Devrimin Hikayesi/Bir Zamanlar Hasköy*'de adlı kitabı için Bülent Forta'dan istenen yazının kadro değişimiyle birlikte yayımlanmadığını ve Timaş Yayınları'nın, Yunan asıllı İngiliz yazar Hamza Andreas Tzortzis'in *Hakikatin İzinde: Din, Bilim ve Ateizm* adıyla Türkçeye çevrilen kitabını, yazara yönelik tepkilerden dolayı yayımlamayacağını duyurduğunu da.

Bu örnekler yayincılık dünyasının içindeki çeşitli aktörlerin de sansür ve otosansüre yöneldiğini göstermesi açısından önemli. OHAL dönemi boyunca yayincılık dünyasının üzerinde hissettiği baskı bu yıl keyfi sansürlerin ve kaçınılmaz gibi görünen otosansürün meşrulaşmasını sağlamış gibi görünüyor.

Bu da demek oluyor ki yayincılıkta çeşitli sansür mekanizmalarından önce işleyen bir başka mekanizma söz konusu. Hükümete yakın belli yayıncı gruplar LGBTİ+, Kürtçe ya da dini hassasiyetleri zedeleyeceği düşünülen

içerikleri daha kamuyla karşı karşıya gelmeden sansürleme yolunu seçebiliyor. Öte yandan bu grupların ana akım medyada, hatta bağımsız medya organlarında dahi konuşulmayan bir sansür mekanizması yürüttüğünü de hatırlatmakta fayda var. Elif Şafak'ın 2019 yılında yayımlanan *On Dakika Otuz Sekiz Saniye* kitabıyla Turkuvaz Yayın Grubu'na ait D&R mağazalarında vitrinlere çıkamadığı ya da aynı gruba ait online kitap satış sitelerinin çok satan listelerinde kendine yer bulamadığı düşünülürse herhangi bir sebeple muhalif olarak görülen yazarların nasıl bir "konuşulmayan" sansürle karşılaştığını anlamak için yeterli.

Bunun yanı sıra yayıncılıkta sansür deyince ilk akla gelen kurumlardan Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu da 27 Eylül 2019 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan kararla çeşitli yayınevleri tarafından yayımlanan çocuk kitaplarını "18 yaşından küçüklerin maneviyatı üzerinde muzır tesir yapacak nitelikte olduğu" gerekçesiyle muzır ilan etti. *Sünnetçi Kız, Asi Kızlara Uykudan Önce Hikâyeler, Kız Çocuk Hakları Bildirgesi ile Erkek Çocuk Hakları Bildirgesi* kitaplarının yer aldığı kararın gerekçesi ise sonradan anlaşıldı.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı yetkililerinin Independent Türkçe'ye yaptığı açıklamada gerekçe, "çocuklarda transseksüalitenin özendirilmesi, şiddet ve cinsiyet karşıtlığında aşırılık, çocukların maneviyatı üzerinde muzır tesir yapma" olarak gösterildi.

Yayıncılık dünyasının bu yıl gördüğü "sansür" olaylarından birisi ise sadece edebiyat dünyasının değil herkesin dahil olduğu bir tartışmaya dönüştü. Abdullah Şevki isimli yazar hakkında, *Zümrüt Apartmanı* adlı öykü kitabında "pedofili" içeren ifadelerin bulunduğu iddiasıyla, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın suç duyurusunda bulunmasının ardından "müstehcenlik" suçundan soruşturma başlatıldı ve Şevki'nin yanı sıra, yayınevinin sahibi Alaattin Topçu gözaltına alındı. Bu durum kurmaca metinlerin sınırlarına dair sansür üzerinden çeşitli tartışmalara sebep oldu, ayrıca yayınevinin camlarının taşlanmasına kadar ciddi bir infiale yol açtı. Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza*'daki Raskolnikov karakteri yüzünden hapis cezası yatması düşünülemeyeceği gibi, kitabında pedofili içeren ifadeler bulunduğu için bir yazar hakkında soruşturma açılmasının da düşünülemeyeceğini savunanlar ise oldukça az sayıdaydı.

Bu yıl yaşanan, Can Yayınları'nın ilk baskısını 2004'te yaptığı Paulo Coelho imzalı *On Bir Dakika* adlı romanda "Kürdistan" ifadesinin geçtiği bölümün sansürlendiğinin ve Evliyâ Çelebi'nin 17. yüzyıla tarihlenen *Evliyâ Çelebi Seyahatnamesi*'nin orijinal metninde yer alan "Kürdistan" kelimesinin Yapı Kredi Yayınları'nın 2006 yılında yapılan baskısında sansürlenerek yerine "Kürt diyarı" ifadesi kullanıldığının ortaya çıkması ise yayıncılık dünyasında belki onlarca yıllar sonra fark edilecek ne gibi sansürler uygulanabildiğini görmek açısından önemliydi.

Sinema

Özkan Küçük

Susma Platformu'nun geçen yılki raporunda da altını çizdiğimiz gibi 2019 yılında yaşananlarla birlikte sinemada sansür ve otosansür gündeminin yerini adeta hapis cezaları aldı.

Batman Cumhuriyet Savcılığı'nca iki belgesel hakkında açılan iki ayrı dava hapis cezalarıyla sonuçlandırıldı.

Belgesel yönetmeni Veysi Altay ve Yılmaz Güney Sinema Salonu müdürü Dicle Anter, Altay'ın Kobani'de çektiği *Nû Jîn* isimli belgeselinin afişi nedeniyle "örgüt propagandası yapmak" suçlamasıyla yargılanıyorlardı. Beraat beklenen davada Altay, "örgüt propagandası" suçlamasıyla 2 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırılırken Anter'e aynı suçlamayla 2 yıl 1 ay hapis cezası verildi.

Alt sınırdan uzaklaşarak, "yatırı olan" cezaların verilmesi hukukçularca özel bir yaklaşım olarak değerlendirilirken aynı mahkemeye sürdürülen *Bakur* filminin davasında ise filmin yönetmenlerine üst sınırdan hapis cezaları çıktı.

Batman 2. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen *Bakur* filmi ile ilgili davada, filmin yönetmenleri Çayan Demirel ve Ertuğrul Mavioğlu'na yokluklarında ve avukatlarının mazeret bildirerek katılmadıkları duruşmada, örgüt propagandası yapmaktan 4 yıl 6'şar ay hapis cezası verildi.

Çayan Demirel'in geçirdiği felç nedeniyle yüzde 99 engelli olduğunu gösteren belgelere rağmen, mahkeme tutanağındaki "sanıkların yeniden suç işlemeyecekleri yönünde mahkememizde olumlu kanaat oluşmadığından TCK'nın 62. maddesi gereğince cezalarının takdiri indirim uygulanmamasına..." ibaresi dikkat çekti.

Bir başka belgeselci Medet Dilek hakkında da, Koçgiri İsyanı'nı anlattığı *Taş Düğmeler* filminin İzmir gösterimi sonrasında Karşıyaka Cumhuriyet Savcılığı tarafından "Atatürk'e hakaret" ve "suça teşvik" ettiği gerekçeleriyle suç duyurusunda bulunuldu. Neyse ki soruşturma belki de tüm benzer davalara örnek olabilecek bir "kovuşturmaya yer olmadığı" gerekçesiyle davaya dönüşmeden kapandı. Belgeselci Kazım Kızıl'a da "Cumhurbaşkanına hakaret"ten 1 yıl 3 ay hapis cezası verildi.

Sinemacılara yönelik kovuşturmalardan biri de yönetmen Kazım Öz'e açılan "örgüt üyeliği" davası oldu. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 15 yıla kadar hapis cezası istenen Kazım Öz, bu davayı "filmlerinden dolayı kendisini cezalandırma aracı" olarak değerlendirdi.

Öte yandan yönetmenlere türlü engeller de yıl boyunca sürdü. Diyarbakır'da çekmeyi planladıkları belgesel film için çekim iznine bir yıl boyunca yanıt alamayınca filmlerini Malatya'nın bir köyünde çekmeye karar veren Çınar Doğan ve İlham Bakır jandarma tarafından "çekim yapamazsınız" denilerek engellendi. Sofya Film Festivali'ne davet edilen yönetmen Hacı Orman'ın pasaportuna yurtdışına çıkma yasağı gerekçesiyle havaalanında el konuldu.

Seyri Sokak Video ve Belgesel Kolektifi üyesi, belgeselci Oktay İnce evine düzenlenen polis baskınıyla el konulan arşivinin iade edilmesi için çeşitli kurumların önünde yaptığı oturma eylemleri sonucunda defalarca gözaltına alındı ancak arşivini halen geri alabilmiş değil.

Oktay İnce'nin arşivi için ortaya koyduğu direniş, "*görsel malzemelerine el konularak sanatçının çalışmasını engelleme*" gibi bir sansür biçimini de görünür kılıyor.

Sinemacıları farklı biçimlerde engelleme ve cezalandırmalar sürerken yeni sinema yasasıyla da sansür ve otosansürün yasal yollarla iyice perçinlendiğini gördük.

Çokça tartışmaya yol açan Yeni Sinema Yasası'nda; esas olarak ticari gösterime girecek filmlerin yaş sınıflandırması işlevini üstlenmesi gereken "değerlendirme ve sınıflandırma" işlemi; "Değerlendirme ve sınıflandırma sonucunda uygun bulunmayan filmler, ticari dolaşıma ve gösterime sunulamaz" ibaresiyle açıkça filmlerin tümünden yasaklanmasının önünü açan bir uygulama olacak gibi görünüyor. Üstelik "uygun bulunmayan" terimi tamamen yoruma açık olduğu için, özellikle politik ve alternatif sinema için yasaklama yolunun açık tutulduğu anlamına geliyor.

Geçtiğimiz yıllarda festival gösterimlerinde sansür vakalarına sebep olan Eser İşletme Belgesi engeli ise yeni yasada engel olmaktan çıkarılmış gibi görünse de, filmlere içeriği ne olursa olsun +18 işareti ile gösterilme şartının getirilmesinin uygulamada ne tür sorunlar doğuracağı öngörülemiyor. +18 işareti zorunluluğu özellikle çocuk filmlerinin festivallerde gösterilmesinde karmaşık bir durum yaratacak gibi görünüyor.

Yeni Sinema Yasası'nın sinema destek kurullarında sektör temsilcilerini azınlıkta bırakması ise sinemaya devlet desteğinin açıkça, iktidar tarafından atanan kişiler tarafından dağıtılacağı anlamına geliyor.

Hatırlandığı gibi, 2014'te Altın Portakal'da patlak veren sansür vakasının ardından, sonraki yıllarda belgesel ve ulusal yarışmanın kaldırılması, sinema alanında son birkaç yılın epeyce tartışılan konularından biriydi.

31 Mart seçimlerinin ardından belediye yönetiminin değişmesiyle birlikte, festivalin de geçmişle yüzleşmesi bekleniyordu.

Daha önce programdan çıkarılmış olan belgesel ve ulusal yarışmayı tekrar festivale kazandıran festival yöneticileri, SİYAD ve BSB'nin açık çağrılarına rağmen 2014'teki sansür vakasıyla yüzleşmeyi tercih etmedi.

Televizyon kanallarınca uygulanan sansür ve bunu besleyen RTÜK cezaları da geçtiğimiz yılın vakaları arasında hayli yer tuttu.

Televizyonlara verilen RTÜK cezaları ağırlıkta "genel ahlak" ile "toplumun milli ve manevi değerleri" gerekçeleriyle verilirken "şiddet" çerçevesinde ise nadiren ceza uygulandı.

Show TV'de yayınlanan *Çarpışma* adlı dizide yer verilen Cem Karaca'nın *Namus Belası* adlı şarkısının "Yüz bin kere tövbe eder yine şarap içeriz" kısmının sansürlenmesi otosansürde varılan noktayı gözler önüne seren çarpıcı bir örnek olarak kayıtlara geçti.

Star TV ise yayınladığı *La La Land* (Aşıklar Şehri) filminde içkili mekânda geçen sahneyi sansürledi. *Kaçma Birader* adlı filmde yer alan "Atatürk ile görüşecektim. Ne, Atatürk öldü mü? Hayır Atatürk ölmedi kalbimizde yaşıyor" sözlerinin hakaret ve küfür olmamasına karşın Star TV tarafından makaslanması ise dönemin başka bir haleti ruhiyesine işaret ediyor.

Yeni internet yasasıyla birlikte küresel çapta dizi yapımcısı ve dağıtıcısı Netflix'in Türkiye'deki yayınlarına otosansür uygulamaya başlaması da meseleye yeni bir boyut kazandırdı. Bilindiği gibi, yeni internet yasasıyla birlikte internette yayın yapan TV'ler de RTÜK tarafından denetlenecek, hatta lisansları RTÜK tarafından verilecek.

Bu sansür vakalarının, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yeni yayın yönetmeliğinde "radyo ve televizyon yayınları inceleme komisyonu"na yer vermesiyle birlikte nasıl bir boyut kazanacağı ise merak konusu.

Geçtiğimiz yıl, sinemada sansür ve yasaklamalar üniversite yönetimlerinde de sürdürüldü.

Son olarak geçtiğimiz eylül ayında, Yıldız Teknik Üniversitesi öğrencilerinin düzenleyeceği *Sinemada Cinsiyet ve Kimlik* konulu film gösterimi kapsamındaki bütün filmler ve David Lynch'in iki filmi, üniversite yönetimi tarafından "filmlerde cinsellik ve şiddet öğelerinin yer alması ile eşcinselliğin yönetimin kırmızı çizgisi olması" gerekçeleriyle yasaklandı.

Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği'nin Ankara'da gerçekleştireceği bir dizi etkinliğin yanı sıra, *LGBTİ+ Kısa Film Gösterimi* de "genel ahlak, genel sağlık

ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması" gerekçe gösterilerek valilik tarafından yasaklandı.

Mülki amirlerce uygulanan yasaklamalardan Suruç Katliamı'nda hayatını yitirenlerin anısına çekilen Gitmek adlı belgesel de nasibini aldı. Şişli Belediyesi Nazım Hikmet Kültür ve Sanat Evi'nde gerçekleşmesi planlanan filmin gala gösterimi, Şişli Kaymakamlığı ve Şişli İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından yasaklandı. Munzur Kültür ve Doğa Festivali programında yer alan *Cumartesi Anneleri* belgeseli ise Tunceli Valiliği tarafından yasaklandı.

Sinema alanındaki sansür vakalarının 2019 yılında keyfi uygulamalar, hapis cezaları ve RTÜK denetiminin yaygınlaşmasıyla daha açıktan uygulandığını söylemek mümkün.

Tiyatro

Özlem Altunok

Son yıllarda tiyatro sahnelerindeki manzaraya genel olarak baktığımızda hem üretim hem de bu üretimin karşılık bulması açısından ivmesi yükselen bir grafikten söz etmek mümkün.

2019/2020 sezonuna 300'den fazla oyunla giren özel tiyatrolar, TÜİK verilerine göre önceki sezon 7 milyondan fazla seyirciyi ağırlayarak 2017'ye oranla yüzde 11.9 artış göstermiş. Bu dengeli ve seyrinde görünen arz-talep ilişkisini, bu yükselişin ardındaki farklı dinamiklerle açıklamak gerek.

Çünkü Türkiye'deki bağımsız tiyatroların son yıllarda gördüğü ilginin gerisinde pek çok etken var. Öncelikle de Gezi'yle başlayan, OHAL'le süren ve ardından bugüne ulaşan baskı ortamında sanat üretmekle ilişkili bir hat üzerinde ilerliyor tiyatro dünyasındaki gelişmeler.

2000'lerin sonunda hareket alanını genişleten bağımsız tiyatroların niş mekanlarda farklı içerik ve biçimleri deneme ve çoğaltma cesareti, Oyuncular Sendikası'nın varlığı, DT ve ŞT'den ihraç edilenlerin ya da orada nefes alamayanların özel tiyatrolarda varlık göstermesi, televizyonda RTÜK denetimi bir yandan, iktidarın yerli ve milli yaklaşımının sözcülüğünü yapan diziler diğer yandan yerli dizi sektörünün el değiştirmesi ve dönüşümü (buna artık online yayınların da RTÜK tarafından denetlenecek olmasını da ekleyelim), prodüksiyonu tiyatrodan kat be kat masraflı olan sinema sektöründe özellikle muhalif sinemaçıların bakanlık desteğinden faydalanamaması ve yine "yerli milli" dayatması sonucu sektörün durgunluğundan kaynaklı olarak yapımçı ve oyuncuların sahneye yönelmesi, farklı kategorilerde olsalar da Zorlu, Moda Sahnesi, Baba Sahne, DasDas gibi hareketli, trafiği yoğun, "görece" büyük sahnelerin varlığı ve artışı; Kadıköy'deki tiyatroların bir süredir devam eden örgütlenme çabalarının kooperatife evrilerek İstanbul genelinde pek çok tiyatroyu içine katması... Tüm bu içerden ve dışardan etkenler ve daha fazlası sahnelerin hem izleyici hem de sahne sanatları icracıları için neden cazibe alanı olduğunu özetler nitelikte.

Büyük maliyetli prodüksiyonlarla "popülerleşen" bir tiyatro anlayışının da yaygınlaştığı bir süreç bu, öte yandan 2010'larda İstiklal boyunca var olan onlarca küçük/alternatif sahnenin de hayatta kalabilmek için başka formlarda karşımıza çıktığı bu süreçte üretimin yoğun olduğu açık. Peki bu üretim sansürden ne kadar etkileniyor, tiyatrocular kendini ne kadar sansürlüyor?

Genel korku atmosferi her alanda hakim olsa da, sanat disiplinleri arasında muhalif yapısıyla gündeme dair açıktan ya da dolaylı oyunlar, vesilesiyle söz söyleyen çok tiyatro ve metin var. Bunda elbette devletle bağıni asgariye indirmiş özel tiyatroların kendi yağında kavrulmayı bilmesinin de etkisi büyük. Bir de bu üretimin ekonomik sansür olarak karşımıza çıkan bilet fiyatlarına yansıyan yüksek vergi payına rağmen olduğunu tiyatrocuların hanesine yazmak lazım.

Elbette devlet ya da yerel yönetimler eliyle Kürtçe başta olmak üzere "sakıncalı" ve politik oyunların sahne bulamaması, tahsis edilen salonların valilik, kaymakamlık ya da il emniyet gibi kurumlar üzerinden keyfi gerekçelerle iptal edilmesi bir gelenek olarak özellikle küçük kentlerde devam etti bu yıl da. Önceki yıllarda pek çok kentte zincirleme yasaklanan Barış Atay'ın Sadece *Diktatör* oyunu gibi bu yıl da bazı oyunlar bolca engellenerek öne çıktı. Bunların başında Oyun Sandalı'nın *Taranta Babu'ya Mektuplar* kitabından sahneye uyarladığı *Taranta Babu* ve Cumhuriyet Sahnesi'nin Aziz Nesin imzalı *Azizname* oyunu geliyor.

Kadıköy'de hem açılan yeni ve yenilikçi sahneler hem de belediyenin de sağladığı olanaklarla tiyatronun sesi daha güçlü çıkıyor demiştik. Bu yıl Kadıköy Tiyatroları Platformu'nun Kadıköy Belediyesi ile birlikte gerçekleştireceği Dünya Tiyatro Günü Yürüyüşü ve yine belediye-platform ortaklığında düzenlenen Kadıköy Tiyatro Şenliği'nin açılış yürüyüşünün İstanbul Valiliği tarafından "güvenlik" gerekçesiyle engellenmesi tesadüf olmasa gerek.

Yeniden kayyım atanan kentlerdeyse durum çok daha kasvetli. Van, Diyarbakır ve Mardin'de kültür sanat hayatının da tekrardan kısırlaştırılacağıının örnekleri şimdiden mevcut. Bu da en çok belediyenin elindeki kültür mekanlarının kullanımını engelleme ve etkinlik yasaklarıyla karşımıza çıkıyor. Bilindiği üzere OHAL sonrasında yapılan kayyım atamalarıyla Diyarbakır'da Şehir Tiyatrosu'nun kadrosu boşaltılmış, belediye kadrosundaki ekip Amed Şehir Tiyatrosu'nu kurarak yoluna devam etmişti. 31 Mart yerel seçimlerinden sonra yeniden HDP yönetimine geçmesiyle çalışmalarını ÇandAmed'e taşımışlardı ki kayyım atanmasının hemen ardından yeniden küçük sahnelerine döndüler.

Van'a atanan kayyımın da ilk icraatlerinden biri belediyeye ait Kadın Yaşam Merkezi'nde prova yapan Fujan ve Nupelda tiyatro gruplarını binadan çıkartmak oldu.

Hazırlıkları süren, tarihleri belirlenmiş tiyatro festivallerinin de bu kentlerde hayat bulup bulamayacaklarını hep beraber göreceğiz ancak görünen o ki, birçok kentte sürekli uzatılan toplantı, gösteri ve eylem yasaklarının kültürel etkinliklere de sığrama ihtimali var önceki dönemlerde olduğu gibi.

2019 Türkiye'sinin ifade özgürlüğü karnesine not düşülmesi gereken bir başka başlık da yargılanan ve tutuklanan sanatçılar. Bu yıl ifade özgürlüğü hakkını kullandığı için cezalandırılan sanatçılar arasında tiyatrocular Nazlı Masatçı, Ersin Umut Güler ve Orhan Aydın da vardı.

Yenikapı Tiyatrosu oyuncularından Nazlı Masatçı rol aldığı oyunla "terör örgütü propagandası yapmak" suçlamasıyla 1 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırıldı ve yaklaşık beş ay cezaevinde kaldıktan sonra denetimli serbestlikle özgürlüğüne kavuştu. Güler, 2016 yılında yaptığı sosyal medya paylaşımları aracılığıyla "terör örgütü propagandası yapmak" suçundan 1 yıl 3 ay hapis cezasına çarptırılırken Aydın'a "Cumhurbaşkanına hakaret" suçlamasıyla 11 ay 20 gün hapis cezası verildi.

Müzik

Sumru Tamer

Müzisyenlerin 2019 yılı boyunca sanatsal ifade özgürlüklerinin çoğunlukla terör örgütü propagandası yapmak suçlamasıyla Terörle Mücadele Kanunu (TMK) kapsamında yargılanmaları ve ceza almaları sonucunda engellendiğini söylemek mümkün.

Örnek çok; mesela Kürt müzisyen Azad Bedran, *Partizan* adlı şarkısının klibinde "terör örgütü propagandası yaptığı" gerekçesiyle yargılanıp 3 yıl 9 ay ceza aldı. Ya da müzisyen Alpay, bir konserinde "Sıradaki şarkım, devlet tarafından zalimce katledilen bu güzel insanlara gelsin" dediği ve sahnede Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan ve Berkin Elvan'ın fotoğraflarını gösterdiği için hakkında "terör örgütü üyelerini övdüğü ve devleti aşağıladığı" iddiasıyla soruşturma başlatıldı. Bir başka ve karşımıza sık çıkan örnek de, düğünlerde Kürtçe şarkı söyledikleri için "örgüt propagandası yapmak" suçlamasıyla tutuklanan müzisyenler...

Müzisyenler sadece sanatsal performanslarının içeriğiyle ilgili olarak değil sosyal medya paylaşımları, siyasi aktiviteleri gibi müzik dışı faaliyetleri nedeniyle de yargılandılar: Kürt müzisyen Hozan Canê sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek "terör örgütü üyesi olmak" suçundan yargılandığı ve ceza aldığı davanın sonucu olarak 2018 yılından beri tutuklu. Müzisyen Ferhat Tunç hakkında açılan pek çok davadan çoğunluğu, sosyal medya paylaşımlarından kaynaklı. Afrin operasyonunu eleştiren paylaşımları nedeniyle 'terör örgütüne üye olmak' ve 'terör örgütü propagandası' yapmak suçlarından 8 yıl 6 aydan 20 yıla kadar hapis cezasıyla yargılanan Tunç, yine sosyal medya paylaşımları nedeniyle "halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik etme" suçundan da 1 yıldan 3 yıla kadar hapis istemiyle yargılanıyor.

Müzisyenler elbette son yıllarda katlanarak artan hakaret davalarından da etkilendi. Başta Cumhurbaşkanı'na hakaret olmak üzere, hakaret suçunu tanımlayan TCK'nın 215 ve 299. maddeleri kapsamında yargılanan müzisyenler oldu. Ferhat Tunç hakkında 2016 yılındaki bir sosyal medya paylaşımında eski Başbakan Binali Yıldırım'a hakaret ettiği gerekçesiyle yeni bir dava açıldı. Sanatçı önceki yıl hakkında "Cumhurbaşkanı'na hakaret" iddialarıyla açılan davadan hala yargılanmakta. Tutuklu müzisyen Hozan Canê hakkında da, Facebook sayfasında paylaştığı iddia

edilen bir karikatür nedeniyle, Cumhurbaşkanına hakaret ettiği gerekçesiyle açılan bir davada 1 yıl 5 ay 15 gün hapis cezası verildi.

Sahne performansı sırasındaki hareket ve ifadeleri nedeniyle de hakaret davaları ile karşı karşıya kalan müzisyenler oldu. Zuhâl Olcay'a, bir mekânda şarkı söylediği sırada Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a yönelik el hareketi yaparak Cumhurbaşkanına hakaret ettiği iddiasıyla 11 ay 20 gün hapis cezası verildi.

Birçok müzisyenin konseri ya da katıldığı festivaller emniyet, valilik, kaymakamlık kararlarıyla izin verilmeyerek engellendi. Bu durumu bu kadar yaygın ve olanaklı kılan, OHAL sonrasında çıkarılan 7145 sayılı Kanun yolu ile hem OHAL mevzuatının kalıcı kılınmış hem de polis ve valilerin takdir yetkisinin güçlendirilmiş olması diyebiliriz. Örnek olarak Van Valiliği'nin yasakladığı Mem Ararat konseri ve Gezgin Fest Van Gençlik Festivali, Ankara Valiliği'nin izin vermediği Sabahat Akkiraz, Lâl Gazel, Ahu Sağlam, Metanu gibi sanatçıların yer alacağı Batıkent Kültür Festivali kapsamında gerçekleştirilecek halk konseri verilebilir.

2016 yılından beri neredeyse bütün konserleri gerekçe gösterilmeden yasaklanan Grup Yorum'a getirilen konser yasakları ve grubun çalışmalarını yürüttüğü İdil Kültür Merkezi'ne yapılan polis baskınları 2019 yılında da devam etti. Baskınlarda müzisyenlere ait enstrümanlar kırıldı, kayboldu, nota defterleri zarar gördü. Grubun Hatay'daki konseri valilik tarafından, İstanbul'daki konseri de kaymakamlık tarafından yasaklanırken, yasak tebliği polis tarafından zırlı araçlarla yapıldı. Grup Yorum üyeleri İdil Kültür Merkezi'nin basılmaması, konser yasaklarının kaldırılması gibi taleplerle Mayıs ayından beri açlık grevinde.

Sadece valilikler değil, belediyeler, dernekler, organizatörler gibi aktörler de, müzisyenlerin muhalif kimlikleri nedeniyle ya da herhangi bir neden öne sürmeden konserleri iptal etti. Selçuk Balcı'nın Malatya Şenlikleri kapsamındaki konseri, organizasyonu yapan Gökçen Yılmaz Akademisi tarafından iptal edildi. Balcı, sosyal medya paylaşımlarında konserin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'na destek vermesi nedeniyle şenlik protokolünün, milletvekillerinin ve Malatya Belediyesi'nin organizatörlere baskı yapması sonucu iptal edildiğini ifade etti. Moğollar grubunun ODTÜ Mezunlar Derneği'nin Mezunlar Günü etkinlikleri kapsamında vereceği konser de gerçekleşeceği tarihten bir gün önce dernek tarafından herhangi bir gerekçe sunulmadan iptal edildi.

Müziyenler şarkı sözlerinden dolayı da sansürlendiler, yargılandılar ya da anonim şikâyetlerin konusu oldular. Şarkı sözleri çoğu zaman genel ahlaka aykırılık ve hükümet politikalarına dair eleştirel bir tutum içerdiği için hedef oldu. Anonim bir kişi, Şanişer mahlaslı rap sanatçısıyla 17 sanatçının birlikte seslendirdiği, farklı konulara dair eleştirel sözler içeren *Susamam* adlı şarkının sözlerinden rahatsızlık duyarak, şarkıyı seslendiren sanatçılar hakkında şikâyetçi oldu. Rapçi Şehinşah da bir şarkısında geçen sözler yüzünden gözaltına alınan isimlerdendi.

Sonuç olarak, 2019 yılında sanatsal ifade özgürlüğünün OHAL'in kaldırılmasıyla hiç de daha iyiye gitmediğini, bunun yerine OHAL sırasında çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnamelerin yeni kanunlar (7145 sayılı kanun) ile yasa içerisinde normalleştirilerek ifade özgürlüğünü engelleyecek şekillerde giderek daha fazla kullanıldığını söylemek mümkün. Bu kanuna bağlı olarak valilik ve polislerin takdir yetkilerinin arttırıldığını ve konser, festival gibi etkinlikleri "güvenlik", "kamu esenliği" gibi belirsiz gerekçelerle engelleyebildiklerini de vurgulamak gerek.

Ayrıca TMK ve hakaret suçunu düzenleyen maddelerin müziyenlere karşı artan bir şekilde kullanıldığına tanık olduk. Müziyenler sadece sanatsal üretimlerinin içeriği dolayısıyla değil, fikirleri nedeniyle de cezalandırıldılar. Bu cezalandırmalar birçok müziyenin hayatını ve sanatsal üretiminin sekteye uğramasına sebep olarak sanatsal ifade özgürlüklerini kullanmalarına engel oldu.

Görsel sanatlar

Kültigin Kağan Akbulut

Görsel sanatlar alanı OHAL'in ilanından bu yana adı konmamış bir otosansür sarmalında. Sanatçılar, küratörler ve kurumlar risk oluşturabilecek, "tehlikeli" işleri çok öncesinden içeride hallederek sorunu çözme yoluna gidiyor. Atölye çalışmaları, kapalı etkinlikler ya da araştırma odaklı çalışmalar geri çekilme sürecinin bir parçasına dönüşüp kurumların devamlılığını sağlayan enstrümanlar olarak karşımıza çıkıyor.

Sinema, müzik, tiyatro gibi sanatın diğer alanlarında da belli açılardan bu otosansür süreci karşımıza çıkıyor, ancak güncel sanat alanında 2000'li yıllardaki ya da Gezi süreci sonrasındaki tabu kırıcı hareketleri görememek önemli bir dinamik olarak karşımızda duruyor.

Bir yandan da güncel sanat alanının uluslararası alandaki dolaşımının avantajlı olması nedeniyle "çatlak ses" çıkarmak isteyenlerin çoğunlukla çalışmalarına yurtdışında devam ettiğine şahit oluyoruz.

Bütün bu otosansür sarmalının içinde 2019 yılının sonuna doğru gerçekleşen iki olay, Sinopale'de gerçekleştiği iddia edilen sansür ve Contemporary İstanbul Yönetim Kurulu Başkanı Ali Güreli'nin fuarın uluslararası iş ortaklarına ve basına gönderdiği Barış Pınarı Operasyonu'na dair mektup sansürün bir şekilde işler halde olduğunu ve belli basınç anlarında ortaya çıktığını göstermiş oldu.

Bu sene 17 Ağustos - 20 Eylül tarihleri arasında gerçekleştirilen Sinopale'nin küratörlüğünü Aslı Serbest ve Mona Mahall üstlenmişti. "*burada ve nerede*" *Bir Konum Politikası* kavramsal çerçevesiyle gerçekleştirilen bienalde, özellikle bölgeye odaklanan sanatçıların hazırladığı atölye çalışmaları dikkate değerdi. Planlanana göre bienalin 20 Eylül'de Sinop'ta sona ermesinin ardından çalışmaların bir kısmı, İstanbul'da Tophane-i Amire binasında sergilenecekti.

Ancak bienalin Sinop ayağının bitmesine birkaç gün kala e-posta aracılığıyla küratörlerin süreçten çekildiklerini öğrendik. Küratörler yaptıkları açıklamada bienal direktörü Melih Görgün'ün sanatçı Angela Melitopoulos'un *Passing Drama* filminin gösterimini engellemesi nedeniyle programı sonlandırdıklarını, Görgün'ün Melitopoulos'un Sinop'ta yaptığı araştırmayı da ilgili kişilerle görüştürmeyerek engellediğini iddia ettiler. Küratörler, *Passing Drama* filmi izlemek ve süreci tartışmak adına

12 Eylül günü Marsistanbul'da sanatçıların da katılımıyla bir toplantı düzenledi. Toplantıya katılan Görgün, sansür yaptığı iddiasını kesin bir dille reddederek Melitopoulos'un filminin son anda programa konulduğunu ve bölgenin hassasiyetleri nedeniyle gösterime karşı çıktığını söyledi. Bienal ekibi olarak "alternatif yollara açık olduklarını" da özellikle vurguladı. Ancak küratörlerin ve direktörün yetkilerinin sınırları, bir çalışmayı son anda ekleme ya da çıkarma yetkisinin kimde olduğu, müzakere alanının çerçevesi tartışılmadan toplantı sona erdi ve belirsiz bir sonuç çıktı.

Sinopale vakası bize görsel sanatlar alanında sansürün ve otosansürün türlü yollarla işlediğini, ancak bir şekilde görünmez kılınmaya çalışıldığını göstermiş oldu. 2005 yılında 9. İstanbul Bienali'nin misafirperverlik alanı olan *Serbest Vuruş* sergisindeki çalışması nedeniyle Burak Delier'in ve küratör Halil Altındere'nin yaşadıklarını hatırlatan bir çeşit "sansür mü, değil mi?" tartışması vuku bulmuş oldu Sinopale'de de. Böylece bu yaşananlar da sorumluluğu kimsenin almadığı faili meçhul bir sansür vakası olarak kayıtlara geçti.

Görsel sanatlar alanındaki bir diğer önemli vaka da Barış Pınarı Operasyonu'nun ilk günlerinde yaşandı. Türkiye'nin en büyük sanat fuarı Contemporary İstanbul'un yönetim kurulu başkanı Ali Güreli imzasıyla fuarın uluslararası iş ortakları ve basın listesine gönderilen e-postada açıkça bir sansür çağrısı yapıldı. Güreli mektubunda "sanat dostlarına" operasyonun yabancı basında yanlış değerlendirildiğini söyleyip "Türkiye hiçbir etnik grubu, milleti ya da ülkeyi hedef almıyor. Sadece Türkiye'ye değil dünyaya karşı da tehdit teşkil eden terörist unsurların yer aldığı bir bölge temizleniyor" diyerek Türkiye'nin IŞİD'le mücadelesine dikkat çekti. Fuarın "sanatı seven dostları"na uluslararası medyanın yaptığı "sahte haberlere" itibar etmemeleri yönünde çağrıda bulunan Güreli, mektubun sonunda hareketin, saldırılara alışkın Türkiye ekonomisi için bir sorun teşkil etmediğini, sanat piyasalarında ekonomik göstergelerin iyiye gittiğini not düştü.

Güreli'nin mektubuna sanat dünyasından çok sert tepkiler geldi. Sanat yazarları ve galericiler CI'nın açıklamasının devlet yanlısı olduğunu vurguladı ve bir daha fuara katılmayacaklarını açıkladı. Gelen tepkiler üzerine Güreli'nden özür mahiyetinde ikinci bir mektup geldi. Gönderdiği mektubun uygunsuz olduğunu açıklayan Güreli, "Sanat dünyası birkaç küresel konuda bir tavır koymuştur ancak CI yönetim kurulu başkanı olarak benim misyonum her zaman politik olay ve tartışmaların dışında

kalmaktır" diyerek "duygularına yenik düştüğünü" söyledi. Güreli'nin mektubu sonuç olarak sanat, sermaye ve iktidar ilişkisine dair soruları tekrar gündeme getirdi.

Bu iki sembolik vakanın dışında Susma Platformu'nun elinizdeki bu raporunda yer alan sansür vakalarının dökümüne baktığımızda görsel sanatlar alanında yerelde yaşanan, ancak görünür olmayan sansürün izlerini görüyoruz. "Güncel sanat" alanında değerlendirilmeyen ve çoğunlukla belediye sanat galerileri gibi kamu kurumlarının sergi salonlarında yer alan bazı sergiler müstehcenlik gibi gerekçelerle, bazı heykeller de politik nedenlerle kaldırıldı. Ancak bu tarz sansürlerin kamuoyunda gündem oluşturmaması, yerelle İstanbul arasındaki açının daha da genişlediğini gösteriyor.

Bölgeler

Ankara

Pelin Buzluk

OHAL 19 Temmuz 2018'de kalktı ancak OHAL koşulları her yerde olduğu gibi Ankara'da da 2019 yılı boyunca devam etti.

Üniversitelerde gösteri, yürüyüş ve kültürel faaliyetlere yönelik yasak, engelleme ve sansür vakalarında maalesef ODTÜ başı çekti. Bu türden hak ihlalleri çoğunlukla cinsiyetçi bir tavırla gerçekleştirildi.

Bunda 2017 Kasım ayında valilikçe Ankara sınırları içinde süresiz olarak yasaklanan her türlü "LGBTT ile LGBTİ" etkinliğinin OHAL sonrasında da devam etmesinin de payı büyük elbette. Bu yılki örnekler gelince; ODTÜ'de Dünya Emekçi Kadınlar Günü etkinlikleri, Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Topluluğu'nun panelleri ve ardından Onur Yürüyüşü yasaklandı. ODTÜ'nün ardından Hacettepe Üniversitesi de LGBTİ+ faaliyetlerine engel oldu. Bu iki üniversite Ankara'da kadın çalışmaları, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, LGBTİ+ ve kuir gibi konularda önceleri en çok faaliyet gösterilebilen yerlerken giderek bu gibi faaliyetlerin en çok yasaklandığı mecralar haline geldi.

Üniversiteler dışında da işlevsiz kalan LGBTİ+ derneklerine faaliyetleri için alan açmak üzere 2019 yılı boyunca destek veren (Ankara Barosu gibi) diğer dernek ve odaların girişimleri de benzer şekilde engellendi.

Seçilen rektörün yerine Cumhurbaşkanı tarafından ODTÜ'ye atanan Verşan Kök, üniversite sınırları içinde 2019 yılı boyunca da hiçbir eleştirel, muhalif sese izin vermedi. 13. Aykut Kence Evrim Konferansı için ayrılan kongre merkezinin tadilat gerekçesiyle verilmemesi, böylece konferansın gerçekleştirilememesi de aynı şekilde temellendirilebilir.

Tarihi boyunca ODTÜ muhalif ruhunu yeniden üreten ve besleyen Uluslararası Bahar Şenliği geçen yıl dört günden bir güne indirilmişti, bu yılki edisyonu ise üniversite rektörlüğü tarafından "teknik ve idari yetersizlikler" gerekçe gösterilerek iptal edildi. Sosyal medyada sanatçıların ve müzik gruplarının şenliğe ücretsiz katılma teklifleri kitleselleşip Twitter'da gündem yaratınca rektörlük çaresiz kalarak şenliğin gerçekleşeceğini duyurdu. Son olarak 2019-2020 Akademik Eğitim Yılı açılış töreni, öğrencilerin ODTÜ Rektörü Verşan Kök'ü protesto etmesinin ardından güvenlik tehlikesi gerekçesiyle iptal edildi.

2019 yılında Ankara'da 1 Mayıs engelsiz kutlansa da sayısız eylem ve miting ya yasaklandı ya da sert polis müdahalesiyle engellendi. KHK'larla ihraç edilen kamu çalışanlarının 5-6 Ekim tarihlerinde Ankara'da yapmayı planladığı *KHK'lılar Büyük Buluşması*, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu gerekçe gösterilerek valilik tarafından iptal edildi. Yüksel Caddesi'ndeki İnsan Hakları Anıtı'nın ablukası kaldırılrsa da alan miting ve eyleme hâlâ kapalı.

Çoğunlukla muhalif ve sol görüşlü nüfusun yaşadığı Batıkent'te Batıkent Kültür Festivali kapsamında gerçekleştirilecek halk konseri Ankara Valiliği tarafından "kamu esenliği ve kamu güvenliği" gerekçesiyle yasaklandı. Muhalefetin ya da sol düşüncenin kendini yeniden ürettiği buluşma ve şenliklerin yasaklanmasıyla bu grupların yalnızlaştırılmasının hedeflendiğini de vurgulamak gerek.

Önceki birkaç yılda artan temel hak ve özgürlük ihlalleri keyfi kararlar, sert polis müdahaleleri, fiili yasaklar göz önünde bulundurulduğunda 2019 yılında Ankaralıların gösteri, yürüyüş, protesto gibi hakları kullanma girişiminde bulunmaktan daha fazla kaçındığını söyleyebiliriz. OHAL'in kalkmasına rağmen, şartlarının sürmesi, kalıcı bir baskı düzeninin gündelik yaşamda yer ettiğini gösteriyor. Ankara özelinde geçen yıla göre üniversitelerin sessizleştiğini, kitlesel olması beklenen eylemlerin küçük topluluklarla gerçekleştirildiğini söyleyebiliriz.

Geçtiğimiz nisan ayındaki yerel seçimler sonucunda büyükşehir belediye başkanlığına CHP'nin adayı Mansur Yavaş'ın gelmesinin belediyecilik hizmetlerinin ilçelere eşit bir şekilde ulaştırılmasını sağladığını ancak yeni yerel yönetimin halkın gösteri, yürüyüş ve diğer ifade haklarını özgürce kullanması yönünde bir gelişme sağlayamamasını da Valilik, Emniyet Genel Müdürlüğü ve İçişleri Bakanlığı'nın Ankara'da hâlâ etkin olarak baskı düzenini sürdürmesine bağlayabiliriz.

Diyarbakır

Özkan Küçük

Diyarbakır ve çevresi için 2019 yılını özetlersek, 31 Mart seçimleri sonrasında yaşanan kısa bir baharın ardından ikinci kez kayyım atamalarıyla yaz ortasında kışın yeniden geldiğini söylemek yanlış olmaz.

Zira bölgede kültür sanat çalışmalarının ana mekânları olan belediye salonları önceki kayyım dönemi boyunca alternatif çalışmalara kapatılmıştı.

Bu süre boyunca alternatif salonlar ve olanaklarla zayıflamış olarak süren kültür sanat çalışmaları kafelere ve küçük mekânlara hapsolmüştü.

31 Mart seçimlerinin ardından Diyarbakır'daki belediyelerin yeniden seçilmiş kişilerin denetimine girmesiyle birlikte kültür sanat etkinliklerinin de arttığına tanık olduk.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin Çand Amed olarak isimlendirdiği çok salonlu nam-ı diğer Kültür Kongre Merkezi de iki kayyım dönemi arasındaki kısa sürede çok sayıda etkinliğe ve festivale ev sahipliği yaptı.

Kentin biraz nefes aldığı bu kısa dönemin ardından kültürel etkinlikler yine küçük salonlara kapandı. Planlanan birçok festival ve etkinlik rafa kalktı.

Diyarbakır ve bölgede 2019 yılı kültür sanat açısından olduğu kadar diğer ifade alanlarında da kayyım politikalarının gölgesinde geçti.

Van'a kayyım atanan Mehmet Emin Bilmez, belediyeye ait Kadın Yaşam Merkezi'nde Farsça ve Kürtçe sahnelenecek *Kanlı Düğün* oyununun provalarını yapan Nûpelda ile İranlı tiyatro grubu Fujan'ı binadan çıkarttı.

Van Kalesi yakınlarındaki arkeolojik kazılar da belediye desteğinin kayyım atanmasından sonra hiçbir gerekçe gösterilmeden kesilmesiyle bu uygulamadan nasibini almış oldu.

Diyarbakır'da gündelik yaşamı gözlediğimizde OHAL'in hiç kalkmamış gibi uygulamada devam ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

OHAL politikalarının neticesinde basın açıklamalarının kapalı alanlarda yapılması bir alışkanlık halini aldı.

Van başta olmak üzere Muş, Batman ve Hakkari'de belli aralıklarla tekrar uzatılan gösteri ve yürüyüş yasakları ile tüm bölgede uygulanan caydırıcı polisiye tedbirler, sokağı bir ifade aracı ve alanı olmaktan çıkarmış durumda.

Van'da 15 günde bir uzatılan eylem yasakları çerçevesinde Mem Ararat konseri valilikçe yasaklandı. Van Valiliği'nin yasakladığı etkinliklerden biri de Van'ın Gevaş ilçesinde yapılması planlanan Gezgin Fest Van Gençlik Festivali oldu.

Tunceli Valiliği de benzer bir karara imza atarak, Munzur Kültür ve Doğa Festivali programında yer alan *Cumartesi Anneleri* belgeseli ve LGBT Kavram Atölyesi etkinliğini, "genel ahlakın korunması" gerekçesiyle yasakladı.

Diyarbakır, Mardin ve Van büyükşehir belediyelerine kayyım atanmasının ardından yapılan protesto gösterilerine ilk günlerde çok sert müdahale edilmesine rağmen protestocuların kararlı duruşu sonrasında varılan karşılıklı bir uzlaşma sonucu her gün belli saatlerde uzun soluklu bir protestoya dönüşen oturma eylemleri, Barış Pınarı Harekâtı'nın ardından fiilen yasaklandı. Aynı günlerde HDP Diyarbakır İl Başkanlığı kapısının polis kalkanlarıyla kapatılarak basın açıklaması yapılmasının engellenmesi varılan son nokta oldu. HDP'li vekillerin polis kalkanları arasına hapsedildiği görüntüler, kamusal alanda ifade özgürlüğünün geldiği aşamayı özetler nitelikte.

Öte yandan bölgedeki tüm cezaevlerinde çeşitli yayın ve kitap yasakları da yıl boyunca sürdü. Musa Anter'in *Vakayiname* adlı kitabı Van Yüksek Güvenlikli Kapalı Cezaevi'nde tutuklu bulunan gazeteci Nedim Türfent'e "Türkiye Cumhuriyeti devletinin bölünmez bütünlüğünü tehlikeye düşüreceği, toplum arasında kargaşa ve kaos ortamı oluşturmaya çalışıldığı" gerekçesiyle ulaştırılmaması bunlardan sadece biri.

Kars Sulh Ceza Mahkemesi, Avesta Yayınları'ndan çıkan *Meleklerin Küllerinden – Günahkar Bir Irkın Yasaklanmış Mirası* ve Aram Yayınları'ndan çıkan *Toprağın Şarkısı* adlı kitaplar aracılığıyla "terör örgütü propagandası" yapıldığı gerekçesiyle iki kitabın dağıtımını ve satışını yasakladı.

HDP tarafından hazırlanan Kayyım Raporu hakkında da "örgüt propagandası yapmak" iddiasıyla başlatılan soruşturma kapsamında toplatma kararı verildi.

1 Eylül Dünya Barış Günü dolayısıyla yapılan eylemlerde ise Antalya ve Diyarbakır'da, içinde "kayyım", "darbe", "doğa talanı" gibi sözcükler olan slogan, afiş, pankart ve dövizler yasaklandı.

Ancak geçtiğimiz yılın en çarpıcı olaylarından birisi Viranşehir'de Kürtçe şarkı söyleyen müzisyenlere yapılan sistematik gece baskınları oldu.

Önce ocak ayında, aynı gece dokuz müzisyen gözaltına alındı ve ikisi tutuklandı. Ekim ayında ise aynı gece aralarında kameraman ve fotoğrafçıların da olduğu yedi kişi gözaltına alınarak "örgüt propagandası yapmak" suçlamasıyla tutuklandı.

2019 yılında Kürt diline dair edinilmiş kazanımların çeşitli yollarla geri alındığı bir dönem yaşadık.

Mardin Artuklu Üniversitesi Senatosu'nca, 2009 yılında kurulan ve adı konulmasa da Kürt Dili çalışmalarıyla popüler olan Yaşayan Diller Enstitüsü'nün kapatılmasına karar verildi.

Diyarbakır bu yıl yerel medyasız yerel medya çalıştayı da gördü. İçişleri Bakanlığı'na bağlı İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı tarafından Diyarbakır'da düzenlenen *Yerel Medya Temsilcileri ve Güvenlik Bürokrasisi Çalıştayı*'na Diyarbakır'da bulunan yerel medya temsilcileri davet edilmedi. Geçen yılın sevindirici haberlerinden biri Diyarbakır'da Kültür İçin Alan destekleriyle çok sayıda kültür sanat etkinliğinin ve atölyesinin yapılması ve TÜYAP kitap fuarının rekor ziyaretçiye ulaşması oldu.

Amed Şehir Tiyatrosu'nun, belediyeye kayyım atanınca sezonu kendi küçük salonlarının bulunduğu alışveriş merkezinin orta avlusunda *Mem û Zîn* müzikali ile açmaları ise yılın en çarpıcı anlarından biri olarak kayda geçti.

İzmir

Onur Yıldırım

Başkanlık sisteminin ilk yerel seçiminde siyasi iktidarın otoriter yönetim anlayışı, hukuksuz ve anti-demokratik uygulamaları, ekonomik krizle birleşince büyük bir yenilgi yaşamasına yol açsa da AKP'nin ülke genelinde gerileyen oy oranı, CHP'nin "kalesi" olarak görülen İzmir'de yükseliş gösterdi.

Kentte yerel seçimler CHP'nin başarısı ile sonuçlansa da konu yaşanan hak ihlallerine gelince İzmir de diğer kentlerden ayrılmıyor. Muhalif partilerin, sendikaların, sivil toplum örgütlerinin, kadın platformlarının, LGBTİ+ hareketlerin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakları valilik tarafından yasaklanıyor.

Kentte yaşanan anti-demokratik olaylardan sanatçılar da etkileniyor. Belgesel yönetmeni Medet Dilek hakkında, Koçgiri İsyanı'nı anlattığı *Taş Düğmeler* filminin İzmir gösterimi sonrasında Karşıyaka Cumhuriyet Savcılığı tarafından "Atatürk'e hakaret" ve "suça teşvik" ettiği gerekçeleriyle suç duyurusunda bulunuldu. KHK'larla kapatılan Yenikapı Tiyatrosu oyuncusu Nazlı Masatçı Gogol'un *Palto* oyunu aracılığıyla "terör propagandası" yaptığı suçlamasıyla 30 Ocak 2019'da tutuklandı. Yaklaşık beş ay cezaevinde kalan Masatçı, bilindiği üzere denetimli serbestlikle özgürlüğüne kavuştu. 13. Türkiye Tiyatro Buluşması için Hamburg'tan İzmir'e gelen tiyatrocü Mahmut Canbay'ın Türkiye'ye girişi ise "idari bir karar"la engellendi.

Yaklaşık bir yıl önce İzmir'deki evine, sosyal medya paylaşımları aracılığıyla "terörü ve terör örgütünü övmek" suçlamasıyla düzenlenen polis baskınında 20 yıllık arşivine el konulan belgeselci ve video aktivist Oktay İnce'nin, Oktay İnce 2 Nisan'dan bu yana arşivini geri almak için çeşitli eylemler yapıyor. "Özgür Sinema, Özgür Haber" sloganıyla İzmir Adliyesi önünde başlattığı oturma eylemini daha sonra İzmir Valiliği önünde sürdüren İnce'nin mücadelesi, belgesel sinemacıların materyal ve kayıtlarına keyfi biçimde el konularak çalışmalarını sekteye uğratma çabasına karşı önemli bir direniş olarak dikkat çekiyor.

Öte yandan kentte yaşanan hak ihlalleri İzmir basınında yeterince yer bulamıyor. Halihazırda var olan baskı ortamında yerel yönetimlerin de yerel medya üzerindeki baskısı sonucu genel olarak özgün, eleştirel, kamu yararı gözetken haber anlayışından uzaklaşıldığı görülüyor.

Kentin kültür sanat ortamı bir yandan genişlemeye devam ederken yaşanan farklı ifade özgürlüğü ihlallerini sıralamak mümkün. 17-23 Haziran tarihlerinde 7. İzmir LGBTİ+ Onur Haftası kapsamında düzenlenmesi planlanan etkinlikler, İzmir Valiliği tarafından yasaklandı. Alsancak'ta gerçekleştirilmek istenen Onur Yürüyüşü"ne de izin verilmedi. Polisin biber gazlı müdahalesinde 20 kişi gözaltına alındı.

19 Ağustos'ta İçişleri Bakanlığı kararıyla HDP'li üç büyükşehir belediyesine kayyım atanması sonrasında başlatılan eylemler İzmir'de de yasaklama, baskı ve polis şiddetiyle engellendi. Çağdaş Hukukçular Derneği ve Özgürlük İçin Hukukçular Derneği çağrısıyla kayyım atamalarını ve İzmir'de valilik tarafından alınan 10 günlük eylem yasağına ilişkin kararı protesto etmek için Bayraklı Adliyesi önünde basın açıklaması yapmak isteyen 26 avukat ve eylemi görüntüleyen belgeselci Oktay İnce gözaltına alındı. HDP Milletvekilleri Serpil Kemalbay, Murat Çepni ve Hasan Özgüneş'in Alsancak'ta basın açıklaması yapmasına izin vermeyen polis, kitleye müdahale etti. Aralarında gazetecilerin de bulunduğu çok sayıda kişiyi gözaltına aldı.

Sansürün ve baskının en yaygın olduğu kurumlardan biri olma özelliğini koruyan üniversitelerde de durum farklı değil. Ege Üniversitesi'nde 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar gününde basın açıklaması yapmak isteyen kadın öğrencilere gözaltına alınmalarının ardından okul yönetimi tarafından da soruşturma açıldı. Yine Ege Üniversitesi'ndeki bir resim sergisi için öğrencilerin yaptığı iki eser, Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı tarafından "müstehcen" bulunarak sergiden çıkarıldı. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi binasının depreme dayanıksız olduğu gerekçesiyle taşınması tartışılırken, üniversite yönetiminin aldığı kararı eleştiren ve taşınmaya itiraz eden beş akademisyen ise hukuksuz bir şekilde görevden alınarak cezalandırıldı. Ayrıca taşınma kararına karşı basın açıklaması gerçekleştiren 17 öğrenciye soruşturma açılarak 10 öğrenciye uzaklaştırma cezası verildi.

Vakalar

Ocak

Musa Anter'in *Vakayiname* adlı kitabı Van Yüksek Güvenlikli Kapalı Cezaevi'nde tutuklu bulunan gazeteci Nedim Türfent'e "Türkiye Cumhuriyeti devletinin bölünmez bütünlüğünü tehlikeye düşüreceği, toplum arasında kargaşa ve kaos ortamı oluşturmaya çalışıldığı" gerekçesiyle ulaştırılmadı.

Sağlık Bakanlığı'nın kamuoyundan gizlediği kanser raporunu açıklayan bilim insanı Bülent Şık hakkında "yasaklanan gizli bilgileri açıklama", "yasaklanan gizli bilgileri temin etme" ve "göreve ilişkin sırrı açıklama" suçlamalarıyla hapis cezası istemiyle dava açıldı.

RTÜK, beIN Series HD Comedy kanalında yayınlanan *Modern Family* dizisine "evlilik dışı çocuk edinmenin olağan karşılanması" ve "küfürlü sahneler" gerekçesiyle iki program durdurma ve idari para cezası verdi.

Hatay'da belediye tarafından Ulus Meydanı'na yerleştirilen ve daha önce kimliği belirlenemeyen kişilerce elindeki tepsisi çalınan heykel, tahrip edildi.

İş insanı Leyla Alaton'un Ayasofya Müzesi'nde bale figürleri yapan birinin fotoğrafını sosyal medyada paylaşmasının ardından hedef gösterilmesi üzerine konuyla ilgili inceleme başlatıldı.

Netflix Türkiye'de 11 Ocak'ta yayınlanmaya başlayacak *Sex Education* dizisinin fragmanındaki el hareketi mozaiklendi.

Urfa'nın Viranşehir ilçesinde düğünlerde Kürtçe şarkı söyleyen dokuz müzisyen, "örgüt propagandası yapmak" suçundan gözaltına alındı, gözaltına alınanlardan ikisi tutuklandı.

Halk TV'de yayınlanan programdaki sözleri nedeniyle sanatçılar Metin Akpınar ve Müjdat Gezen hakkında başlatılan soruşturmada savcılık, Akpınar'ın "halkı Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne karşı silahlı isyana tahrik etme" suçunu işlediği iddiasına ilişkin dosyayı ayırarak fezleke hazırladı.

Yeni sinema yasasına göre sinema filmlerinin değerlendirilmesi ve sınıflandırılması sonucunda uygun bulunmayan filmlerin ticari gösterime sokulmaması kuralı getirildi. Değerlendirme ve sınıflandırması yapılmamış olan sinema filmleri, festival, özel gösterim ve benzeri kültürel ve sanatsal etkinliklerde ancak "18+" yaş işaretiyle gösterilebilecek.

Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen "terör soruşturması" kapsamında 24 Kasım'da gözaltına alınan, savcılıkta ifade verdikten sonra serbest bırakılan yönetmen Kazım Öz hakkında hazırlanan iddianamede, "silahlı terör örgütüne üye olmak" suçundan 7 yıl 6 aydan 15 yıla kadar hapis cezası istendi.

Yazar Perihan Mağden ve gazeteci Tunca Öğreten'e "Cumhurbaşkanına hakaret" suçundan 7'şer bin lira adli para cezası verildi.

Kaçma Birader adlı filmde yer alan karakol sahnesindeki Anıtkabir ve Atatürk'le ilgili replikler STAR TV tarafından sansürlendi.

Sakarya Üniversitesi, Fırat Tanış'ın *Gelin Tanış Olalım* adlı oyunu için tahsis edilen salonu, sanatçının "Gezici" ve "politik" olmasını gerekçe göstererek iptal etti.

20 Mayıs 2017'de İstanbul Kartal'da, KHK ile işlerinden atılan Nuriye Gülmen ve Semih Özakça'nın "İşimizi geri istiyoruz" eylemini takibi sırasında gözaltına alınan ve hakkında dava açılan gazeteci Ercan Ayrancı'ya 5 ay hapis cezası verildi.

Müziyen Pınar Aydınlar ve Serhat Çarnewa'nın Mersin'de Yenişehir Atatürk Kültür Merkezi'nde verecekleri konser, Mersin Valiliği tarafından "izin alınmadığı" gerekçesiyle iptal edildi.

Gazete Karınca İmtiyaz Sahibi ve gazeteci Necla Demir hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Suçları Soruşturma Bürosu tarafından yürütülen soruşturma sonucunda "Zincirleme şekilde örgüt propagandası yapmak" iddiasıyla hazırlanan ve 13 yıla kadar hapis cezası istenen iddianame, İstanbul 33. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edildi.

Diyarbakır'da yürütülen bir soruşturma kapsamında, Almanya'dan geldiği Atatürk Havalimanı'nda, hakkında yakalama kararı olduğu için gözaltına alınan müzisyen Ferhat Tunç, Bakırköy Adliyesi'nde ifade verdikten sonra serbest bırakıldı.

Mardin E Tipi Cezaevi'ndeki tutukluların talep ettiği Yeni Yaşam gazetesi, "Adalet Bakanlığı'nın yasak kararı" gerekçe gösterilerek tutuklulara verilmedi.

Kültür Bakanlığı bandrolü olan *Partizan* şarkısının klipi nedeniyle yargılanan müzisyen Azad Bedran'a, şarkıda yer alan görüntülerin suç unsuru bulundurduğuna karar verilerek "terör örgütü propagandası yapmak" gerekçesiyle 3 yıl 9 ay ceza verildi.

Hollanda'da yayımlanan Het Financieele Dagblad gazetesinin Türkiye muhabiri Ans Boersma, oturma iznini uzatmak için gittiği Yabancılar Dairesi'nde gözaltına alındıktan sonra "güvenlik gerekçesiyle" sınır dışı edildi.

Belgesel yönetmeni Medet Dilek hakkında, Koçgiri İsyanı'nı anlattığı *Taş Düğmeler* filminin İzmir gösterimi sonrasında Karşıyaka Cumhuriyet Savcılığı tarafından "Atatürk'e hakaret" ve "suça teşvik" ettiği gerekçeleriyle suç duyurusunda bulunuldu.

ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezi'ni tadilat ve yeniden yapılandırma gibi gerekçelerle mart ayının sonuna kadar kullanıma kapatan ODTÜ Rektörlüğü, mekanın yaklaşık bir yıl önce 13. Aykut Kence Evrim Konferansı için ayırılmasına rağmen kullanıma açılmayacağını açıkladı.

Gazeteci Salih Turan, 12 Şubat'ta evine düzenlenen baskınla gözaltı alındıktan sonra, çıkarıldığı mahkemede sosyal medyada paylaştığı haberler aracılığıyla "örgüt propagandası yapmak" ve "örgüt üyeliği" gerekçeleriyle tutuklandı.

RTÜK, Halk TV'ye Yılmaz Özdil'in katıldığı *Halk Arenası* programı nedeniyle verilen üç program durdurma; Müjdat Gezen ile Metin Akpınar'ın katıldığı program nedeniyle verilen beş program durdurma ile Fox TV'de Fatih Portakal'ın sunduğu ana haber bültenine verilen yayın cezasını onayladı.

Yenikapı Tiyatrosu oyuncularından Nazlı Masatçı, 2015'te gerçekleştirdiği bir performanstan dolayı "terör örgütü propagandası" suçlamasıyla yargılandığı davada 1 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırılarak cezanın infazı için İzmir Kadın Kapalı Cezaevi'ne gönderildi.

Şubat

2004 yılında çıkarılan sinema yasasının düzenlenmiş hali olan ve sansürün önünü daha da açan Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılmasıyla Desteklenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun adlı yeni sinema yasası, 30 Ocak'ta Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

RTÜK, Fox TV'ye *Yasak Elma* adlı dizinin 08. 10. 2018 tarihinde yayınlanan bölümünün "toplumsal yaşamda genel düzeyde kabul görmeyen ilişki biçimlerini konu ettiği" ve "toplumun ahlaki, milli, manevi değerlerine zarar verebilecek nitelikte olduğu" gerekçesiyle idari para ve beş kez yayın durdurma cezası verdi.

Show TV'de yayınlanan *Çarpışma* adlı dizide yer verilen Cem Karaca'nın *Namus Belası* adlı şarkısının "Yüz bin kere tövbe eder yine şarap içeriz" kısmı sansürlendi.

Hayat Sana Güzel isimli filmde "genel ahlaka aykırı nitelikte, argo ve cinsel imalar içeren kelimelerin ve tutumların yer alması" gerekçesiyle RTÜK, Kanal D'ye idari para cezası uygulanmasına karar verdi.

RTÜK, Show TV'de yayınlanan *Çarpışma* dizisi için "şiddet içeren sahnelerin çocuk ve genç kitle üzerinde bırakabileceği psikolojik etki" sebebiyle para cezası, *Çukur* dizisi için de "yoğun şiddet sahnelerinin yer aldığı, dizinin izleyicileri olumsuz yönde etkileyeceği" gerekçesiyle iki kez yayın durdurma cezası verdi.

Gazeteci Fehim Taştekin'in *Suriye: Yıkıl Git, Diren Kal!* adlı kitabının Denizli T Tipi Cezaevi'ndeki mahkumlara verilmesi "Terör örgütlerinin faaliyetlerini destekleyici ve Cumhurbaşkanı'nın itibarını zedeleyici içerikler" olduğu gerekçesiyle engellendi.

Türkiye'de internet sitelerine uygulanan erişim engelleme kararlarını ve engelleme kararlarının hangi suçları kapsadığını Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Cahit Turhan'ın yanıtlaması istemiyle bir önergeyle meclis gündemine taşıyan

CHP Grup Başkanvekili Özgür Özel'in soruları, "Söz konusu iş ve işlemlere ilişkin rakamların yalnızca ülkemiz tarafından açıklanması, uluslararası düzeyde bu rakamlardan hareketle ülkemiz aleyhine haksız bir algı ve bilgi kirliliği oluşmasına sebebiyet vermektedir" denilerek yanıtız bırakıldı.

Saadet Partisi, yerel seçimler için sinema salonlarında gösterilmesi için hazırladığı ve Sülün Osman lakaplı gerçek bir dolandırıcıyı konu alan reklamı, hükümetin baskısı sonucu yayından kaldırdı.

İstanbul Anadolu Sulh Ceza Hakimliği, İstanbul Kartal'da bir binanın çökmesi olayıyla ilgili haberlere yayın yasağı kararı verdi.

Erişim Sağlayıcıları Birliği, Gazete Tamam'a gönderdiği e-posta ile gazetenin internet sitesinde yayınlanan "Cumartesi Anneleri 712. hafta: "Devletten para pul değil, kemik istiyoruz" başlıklı haberin kaldırılmasını istedi.

HDP Adana İl Örgütü tarafından 10-13 Şubat tarihleri arasında gerçekleştirilmesi planlanan Kürt Tiyatro Günleri, Adana Valiliği tarafından "kamu güvenliğini tehdit ettiği" gerekçesiyle yasaklandı.

Nû Jîn belgeselinin yönetmeni Veysi Altay ve filmin Batman'da Yılmaz Güney Sinema Salonu'nda gösterilmesini sağlayan eski müdürü Dicle Anter'in "terör örgütü propagandası" suçlamasıyla yargılandıkları davada Altay, "örgüt propagandası" suçlamasıyla 2 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırılırken, Dicle Anter'e aynı suçlamayla 2 yıl 1 ay hapis cezası verildi.

24 Haziran'da gerçekleşen Cumhurbaşkanlığı seçimlerine tutuklu bulunduğu Edirne Cezaevi'nden katılan HDP'nin Cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş'ın seçim propaganda konuşması, TRT tarafından yapılan başvuru üzerine telif hakkı ihlali gerekçesiyle HDP'nin Youtube kanalından kaldırıldı.

Yeni Yaşam gazetesinde genel yayın yönetmeni olarak bir dönem görev yapan gazeteci Çağdaş Kaplan hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Suçları Soruşturma Bürosu tarafından hazırlanan iddianamede Kaplan'ın sosyal medya üzerinden yaptığı paylaşımlarla "örgüt propagandası yaptığı" öne sürüldü.

Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat Tasarım Fakültesi'nde sergilenen iki reproduksiyon eser, Akit gazetesinde yer alan "Sanat adı altında rezalet" başlıklı haberden sonra üniversite rektörlüğü tarafından "teşhircilik, çocuk ve kadın bedeninin sergilenmesi" gerekçesiyle kaldırıldı.

Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'nca yürütülen terör soruşturması kapsamında sanatçı Ferhat Tunç hakkında hazırlanan iddianamede, Zeytin Dalı Harekatı'na dair YPG/PKK'yı destekler mahiyette ve operasyon aleyhine sosyal medya paylaşımları yaptığı gerekçesiyle 'terör örgütüne üye olmak' ve 'terör örgütü propagandası' suçlarından 8 yıl 6 aydan 20 yıla kadar hapis cezası istendi.

Cumhuriyet gazetesinde Alican Uludağ tarafından kaleme alınan "Erdoğan böyle yargı istiyor" başlıklı habere, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın avukatının talebiyle erişim engeli getirildi.

Gazeteci Özgür Paksoy'a sosyal medya paylaşımlarında birden çok "terör örgütü propagandası yaptığı" gerekçesiyle yargılandığı davada 3 yıl 1 ay 15 gün hapis cezası verildi.

Artı Gerçek muhabiri Derya Okatan, sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek gözaltına alındı.

İfade vermek için Çağlayan Adliyesi'ne giden BirGün Yayın Kurulu Üyesi Can Uğur'un çantasındaki Yol dergisine adliyede el konuldu.

TV5'teki Medya Analiz programında hükümeti eleştiren Karar yazarı Ahmet Taşgetiren'in Erenköy Cemaati'nin yayın organı Erkam Radyo'daki programına son verildi.

Bingöl, Antalya, İzmir ve Kırşehir'de gerçekleşen dört ayrı cinsel istismar vakası ile ilgili haberlere, yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması amacıyla basın özgürlüğünün kullanılmasının sınırlanabileceğini belirten 5187 sayılı Basın Kanununun 3/2 maddesi gereğince bu kentlerdeki Sulh Ceza Hakimlikleri tarafından yayın yasağı getirildi.

Mart

Hürriyet gazetesinin Demirören Medya Grubu'na satılmasından sonra Hürriyet Washington Temsilcisi Cansu Çamlıbel ve Hürriyet Daily News Yayın Koordinatörü Emre Kızılkaya gazetedeği görevlerinden istifa etti.

ODTÜ Rektörlüğü, ODTÜ Sosyal Demokrasi Topluluğu'nun Dünya Emekçi Kadınlar Günü kapsamında gerçekleştirmeyi planladığı panele "siyasi" olduğu gerekçesiyle izin vermedi.

Demirören Grubu'na satılan Hürriyet gazetesinin okur temsilcisi Faruk Bildirici işten çıkarıldı.

AKP içindeki tartışmaları haberleştiren Bakırköy Gazetesi'nin internet sitesi Bakırköy 4. Sulh Ceza Hakimliği'nin kararıyla erişime engellendi.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sinema Topluluğu'nun 8 Mart etkinlikleri kapsamında göstermeyi planladığı seks işçilerini anlatan Medet Dilek imzalı *Limonlu Kahve* belgeselinin gösterimi üniversite yönetimi tarafından engellendi.

TV5'teki *Gündemdekiler* adlı program, CHP Beyoğlu Belediye Başkan aday Alper Taş'ın LGBTİ+ haklarına dair sözleri üzerine yayından kaldırıldı, programın sunucusu Çağlar Cilara işten çıkarıldı.

Mezopotamya Ajansı Dersim muhabiri Semra Turan, evine düzenlenen baskınla gözaltına alındı. Turan'ın gözaltına alınma gerekçesi konusunda ise bilgi alınamadı.

Marmara Üniversitesi Sinema Kulübü'nün *Kadın Yönetmenler* etkinliği kapsamında gerçekleştireceği Yeşim Ustaoglu'nun *Güneşe Yolculuk* filminin gösterimi, üniversite rektörlüğü tarafından engellendi.

Diyarbakır'da çekmeyi planladıkları belgesel film için çekim iznine bir yıl boyunca yanıt alamayınca filmlerini Malatya'nın bir köyünde çekmeye karar veren Çınar Doğan ve İlham Bakır jandarma tarafından "çekim yapamazsınız" denilerek engellendi.

Kayıtlı işsiz verilerini açıklayan İŞKUR 2019 şubat ayı istatistiklerini açıkladıktan kısa bir süre sonra, verileri internet sitesinden kaldırdı.

HDP tarafından hazırlanan Kayyım Raporu hakkında "örgüt propagandası yapmak" iddiasıyla başlatılan soruşturma kapsamında raporun toplatılmasına karar verildi.

Sofya Film Festivali'ne davet edilen yönetmen Hacı Orman'ın pasaportuna yurtdışına çıkma yasağı gerekçesiyle havaalanında el konuldu.

HDP'nin 31 Mart'taki yerel seçimler dolayısıyla hazırladığı reklam filmi hiçbir TV kanalı tarafından yayınlanmadı.

Şarkıcı Ferat Üngür, sosyal medyada "terör örgütü propagandası" yaptığı iddiasıyla Diyarbakır'da gözaltına alındı, ifadesinin ardından serbest bırakıldı.

Kadıköy Tiyatroları Platformu'nun Kadıköy Belediyesi ile birlikte Kadıköy'de gerçekleştirdiği Dünya Tiyatro Günü Yürüyüşü, İstanbul Valiliği tarafından engellendi.

ODTÜ Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Topluluğu'nun *Farklı Bir Aile Mümkün* başlığı altında düzenlemeyi planladığı söyleşiye, ODTÜ Rektörlüğü tarafından "gökkuşağı – LGBT ilişkisi" sebep gösterilerek izin verilmedi.

Cumhuriyet gazetesinin, cezaevlerinde tecrit uygulandığı iddiasıyla protesto etmek için hayatına son verenlere dair haberlere yer verdiği 25 Mart 2019 tarihli sayısının 1, 2, 11 ve 12. sayfaları, Şanlıurfa Siverek T Tipi Cezaevi'ne alınmadı.

Sosyal medya paylaşımları nedeniyle "Halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik etme" suçundan 1 yıldan 3 yıla kadar hapis istemiyle yargılanan sanatçı Ferhat Tunç hakkında savunmasını yapmadığı gerekçesiyle yakalama kararı çıkarıldı.

Cumhuriyet gazetesinin yazı işleri müdürlüğü görevini yürüten ve gazetede yönetimin değişmesiyle işten çıkarılan Faruk Eren'in yeni kitabı hakkındaki yazıya Cumhuriyet Kitap tarafından sansür uygulandı.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay'a TRT'nin harcamalarını soran CHP Mersin Milletvekili Alpay Antmen'e gelen yanıtta "Konular ticari sır niteliğinde olduğundan program ücretleri verilememektedir" denildi.

Nisan

Seyri Sokak Video ve Belgesel Kolektifi üyesi, belgeselci Oktay İnce evine düzenlenen polis baskınıyla el konulan arşivinin iade edilmesi için oturma eylemine başladı.

Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinde AKP'den belediye başkanı seçilen İbrahim Yılmazcan, ilk icraat olarak Tarsus Şehir Tiyatrosu'nun Muzaffer İzgü'nün *Duvar* adlı eserinden tiyatroya uyarladığı oyunu iptal etti.

Güney Kore filmi *Beoning*'in (Şüphe) TRT2'deki gösteriminde cinsellik içeren sahneler sansürlendi.

Muğla'nın Datça ilçesindeki Uluslararası Knidos Kültür ve Sanat Akademisi bünyesinde yapılan ve sergilenen 200 mermer tanrıça heykeli, kimliği belirsiz kişilerce tahrip edildi.

Sanatçı Ferhat Tunç hakkında 2016 yılındaki bir sosyal medya paylaşımında, eski Başbakan Binali Yıldırım'a hakaret gerekçesiyle dava açıldı.

Ekrem İmamoğlu'nun yer aldığı *Mazbata Online* adlı anime oyun, TBMM'nin internet ağında erişime engellendi.

Sosyal medya paylaşımında Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak'ın görevinden istifa etmesi gerektiğini söyleyen Milat yazarı Hüsamettin Aslan, gazetenin yazılarına son verdiğini açıkladı.

RTÜK, FOX Life'ta yayınlanan *9-1-1* dizisindeki "yaşlı bir erkek çiftin uygunsuz görüntüleri" sebebiyle kanala üç kez program durdurma cezası verdi.

ODTÜ'deki Uluslararası Bahar Şenliği'nin bu yılki edisyonu üniversite rektörlüğü tarafından iptal edildi.

Barış Terkoğlu'nun Cumhuriyet gazetesi için kaleme aldığı "Pelikancılar neden saldırıyor" başlıklı yazısına erişim engeli getirildi.

Ekrem İmamoğlu sosyal medya hesabında, A Haber'in kendisine sorduğu "145 yıldır demokrasi mücadelesi diyerek neyi kastettiniz?" sorusunu cevapladığını, fakat cevabının yayınlanmadığını açıkladı.

Beşiktaş-Medipol Başakşehir maçını canlı yayınlayan belN Sports, taraftarların İmamoğlu lehine slogan attığı bölümü sansürledi.

RTÜK, HDP Eş Genel Başkanı Sezai Temelli'nin grup toplantısında yaptığı konuşmada geçen Kürdistan ifadesi nedeniyle TELE 1'e reklam gelirinin yüzde 2'si oranında para cezası ve iki kez yayın durdurma cezası verdi.

Ressam Ayfer Demircioğlu ve Avni Yamaner'in Bursa Büyükşehir Belediyesi Tayyare Kültür Merkezi'nde açılan ortak sergisi, bir kişinin şikayeti üzerine müstehcenlik gerekçesiyle kapatıldı.

Kayseri Kadir Has Kültür Merkezi'nde seyirciyle buluşması planlanan Cumhuriyet Sahnesi'nin Aziz Nesin imzalı *Azizname* oyununun salon tahsisi iptal edildi.

Oyuncu Deniz Çakır hakkında, bir kafede karşılaştığı başörtülü kadınları taciz ettiği iddiasıyla açılan soruşturma kapsamında,"halkın bir kesimini sosyal sınıf, din, mezhep, cinsiyet ve bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılama suçunu işlediği" suçlamasıyla bir yıla kadar hapis cezası istendi.

İHD İstanbul Şubesi İrkçılık ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon'un, Ermeni soykırımının yıldönümü olması nedeniyle Sultanahmet Meydanı'nda yapmak istediği 24 Nisan anması, polis tarafından engellendi.

İstanbul Valiliği; Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK), Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB), Türk Tabipleri Birliği'nin (TTB) 1 Mayıs İşçi Bayramı'nı Taksim'de kutlamak için yaptıkları başvuruyu reddetti.

Timaş Yayınları, Yunan asıllı İngiliz yazar Hamza Andreas Tzortzis'in *Hakikatin İzinde: Din, Bilim ve Ateizm* adıyla Türkçeye çevrilen kitabını, yazara yönelik tepkilerden dolayı yayımlamayacağını duyurdu.

Ermeni soykırımının yıldönümü olan 24 Nisan'da (2011) zorunlu askerlik yaparken öldürülen Sevag Balıkcı'nın anmasında konuşma yapan Nor Zartok Derneği'nden Alexis Kalk, aynı günün akşamında gözaltına alınıp sorgulandıktan sonra serbest bırakıldı.

Mayıs

soL Haber Portalı yazarlarından Özgür Şen'in "AKP'nin beceriksizler ordusu" başlıklı köşe yazısına erişim, Sağlık Bakanlığı'na bağlı kamu kurumlarında engellendi.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi eski yönetiminin, kamu kaynaklarından çok sayıda vakıf ve derneğe 847 milyon liradan fazla pay ayırdığı yönündeki haberlere ilişkin erişim engeli getirildi.

İnternet üzerinden yayın yapan Özgürüz Radyo'ya Türkiye'den erişim gerekçe gösterilmeden engellendi.

ODTÜ Rektörlüğü, Ankara Valiliği'nin LGBTİ+ etkinliklerine getirdiği yasak nedeniyle Onur Yürüyüşü'ne izin vermeyeceğini duyurdu.

Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği'nin Ankara'da gerçekleştireceği *LGBTİ+'ların Hakları, Yasaklamalar Paneli ve LGBTİ+ Kısa Film Gösterimi* başlığı altındaki etkinliği, "genel ahlak, genel sağlık ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması" gerekçe gösterilerek valilik tarafından yasaklandı.

Yeni Şafak gazetesi köşe yazarı Kemal Öztürk'ün Yüksek Seçim Kurulu'nun (YSK) İstanbul seçimlerine dair kararını eleştirdiği yazısı gazetede yayımlanmadı.

Nâzım Hikmet'in *Taranta Babu'ya Mektuplar* kitabından sahneye uyarlanan *Taranta Babu* oyununa tahsis edilen salon, Amasya Belediyesi tarafından oyunun "politik" olduğu gerekçesiyle iptal edildi.

Beyoğlu Belediye Başkanı Haydar Ali Yıldız ile Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın oğlu Bilal Erdoğan'ın "yer kapatma" sohbetine ilişkin haberlere Bilal Erdoğan'ın talebi üzerine erişim engeli getirildi.

CHP'nin İstanbul seçimlerindeki sloganlarından biri olan "Her şey çok güzel olacak" etiketiyle paylaşımda bulunan müzisyen Sibel Tüzün'ün TRT FM'de katılacağı radyo programı iptal edildi.

Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı, Ege Üniversitesi'nde öğrenciler tarafından düzenlenen resim sergisindeki iki çalışmayı "fazla müstehcen" bularak sansürledi.

SESAM tarafından düzenlenen *Türk Sinemasını Geleceğe Taşıyanlar* başlığı altındaki törende ödül alacakları açıklanan müzisyen Cahit Berkay ve oyuncu Parla Şenol'a ödülleri "süre kısıtlaması" nedeniyle verilemeyeceği bilgisi iletildi.

"Bu suça ortak olmayacağız" bildirisini imzaladığı için hakkında "terör örgütü propagandası" suçlaması bulunan Lyon 1 Üniversitesi Matematik Bölümü öğretim görevlisi Doç. Dr. Tuna Altınel, Balıkesir'de tutuklandı.

RTÜK, gazeteci Zafer Arapkirli'nin Rusya'nın Sesi (RS) FM radyo istasyonunda sunduğu Seyr-i Sabah adlı programa beş günlük yayın durdurma cezası verdi.

RTÜK, TELE 1'e iki gün ana haberi yayınlamama cezası verdi.

İstanbul Kadıköy'de Soma Katliamı'nda ölen 301 madenciye anmak için yapılan eylemde "Her şey güzel olacak" pankartı ve sloganı valilik tarafından yasaklandı.

Jin News haber ajansının web sitesine üçüncü kez erişim engeli getirildi.

Esenler Belediye Başkanı ve İBB Meclisi AKP Grubu Başkanvekili Tevfik Göksu'nun, CHP'nin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adayı Ekrem İmamoğlu üzerinden Trabzonlularla ilgili yaptığı açıklamaya dair haberlere Göksu'nun talebiyle erişim engeli getirildi.

Ankara Barosu LGBTİQ+ Hakları Merkezi'nden avukatların 17 Mayıs Homofobi, Bifobi, Transfobi Karşıtı Gün vesilesiyle yaptığı basın açıklamasına polis engel oldu.

Abdullah Öcalan'ın tecridine karşı 30 Nisan'da açlık grevi ve ölüm orucuna başlayan tutuklulara dikkat çekmek amacıyla başta İstanbul ve Diyarbakır olmak üzere tüm Türkiye'de eylem yapan tutuklu annelerine polis birçok kez müdahale etti.

CNN Türk'teki Tarafsız Bölge programında Ahmet Hakan'ın konuğu olan Ekrem İmamoğlu, İBB'deki israf ve yolsuzluklarla ilgili açıklamalarda bulunurken programda reklam arasına gidildi, ardından da program Hakan tarafından ilan edildiği saatten önce sonlandırıldı.

Van Valiliği, kentteki eylem ve basın açıklamaları da dahil tüm etkinlikleri, 19 Mayıs'tan itibaren 10 gün süreyle yasakladı.

Abdullah Şevki imzalı *Zümrüt Apartmanı* adlı öykü kitabında "pedofili" içeren ifadelerin bulunduğu iddiasıyla, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Şevki hakkında suç duyurusunda bulunmasının ardından "müstehcenlik" suçundan soruşturma başlatıldı ve Şevki'nin ile yayınevini sahibi Alaattin Topçu gözaltına alındı.

Bir süredir polis tarafından el konulan arşivinin iadesi için oturma eylemi yapan Seyri Sokak Video ve Belgesel Kolektifi üyesi Oktay İnce, Ankara Sinema Genel Müdürlüğü önünde kendini zincirlemesinin ardından gözaltına alındı.

Şule Çet davasında cinayet ve cinsel saldırı suçlarından tutuklu olarak yargılanan Çağatay Aksu'nun talebiyle Ekşi Sözlük'teki Şule Çet başlığına erişim engeli getirildi.

Haziran

Müzik hayatının 50. yılını 22 Mart'ta Zorlu PSM'de verdiği konserle kutlayan müzisyen Alpay hakkında "terör örgütü üyelerini övdüğü ve devleti aşağıladığı" iddiasıyla soruşturma başlatıldı.

Van Valiliği, 20-23 Haziran 2019 tarihlerinde Van'ın Gevaş ilçesinde yapılması planlanan Gezgin Fest Van Gençlik Festivali'ne izin vermedi.

RTÜK, eşcinsel ilişkilerin yer aldığı *Jane The Virgin* dizisi nedeniyle Fox Life kanalına en yüksek orandan idari para ve program durdurma cezası verildi.

Yeniçağ yazarı Yavuz Selim Demirağ Cumhurbaşkanı'na hakarettten tutuklandı ve bir gün sonra serbest bırakıldı.

Bloomberg'te 2018'de yayınlanan "ekonomik kriz ve döviz" haberiyle ilgili, aralarında haberi yapan Kerim Karakaya ve Fercan Yalınkılıç'ın da bulunduğu 38 kişi hakkında hapis istemiyle dava açıldı.

İlahiyatçı Nurettin Yıldız hakkında haber yapan ve haberde Yıldız'ın "çocukların evlendirilebileceğini savunduğu" videoyu yayınlayan İleri Haber'in Twitter hesabı, Yıldız'ın "telif" şikayeti üzerine askıya alındı.

7. İzmir LGBTİ+ Onur Haftası kapsamında düzenlenmesi planlanan etkinlikler, İzmir Valiliği tarafından yasaklandı.

Antalya Valiliği, 3. Antalya LGBTİ+ Onur Yürüyüşü'nü ve "devamı niteliğindeki tüm etkinlikleri" "genel ahlak", "kamu düzeni" ve "devletin bölünmez bütünlüğü"nü gerekçe göstererek yasakladı.

Etkin Haber Ajansı'na (ETHA) düzenlenen polis baskınında aralarında editör ve muhabirlerin de bulunduğu yedi kişi gözaltına alınarak ajansın web sitesi ve sunucuları erişime kapatıldı.

16 Nisan 2017 referandumu protestosunda "Cumhurbaşkanına hakaret" ve "2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Kanunu'na muhalefet" iddiasıyla yargılanan

belgeselci Kazım Kızıl'a "Gösteri yürüyüşleri kanununa muhalefet etmek"ten beraat, "Cumhurbaşkanına hakaret"ten 1 yıl 3 ay hapis cezası verildi.

Avesta Yayınları'nın sahibi Abdullah Keskin'e sosyal medya hesaplarındaki paylaşımları aracılığıyla "terör örgütü propagandası yapmak" suçlamasıyla soruşturma açıldı.

Selahattin Demirtaş'ın Tayyip Erdoğan'ı eleştirdiği "Biz seni bedavaya rezil ederiz" adlı videoyu Twitter hesabından paylaşan Etkin Haber Ajansı'nın paylaşımı Twitter tarafından kaldırıldı.

İstanbul seçimlerini AKP Seçim Koordinasyon Merkezi'nden takip etmek isteyen birçok yaygın organının akreditasyon talebi, AKP İstanbul İl Başkanlığı tarafından reddedildi.

Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü, Önsöz dergisinin son iki sayısını "kurum asayiş ve güvenliğine sakıncalı olduğu", "terör örgütü propagandası yaparak isyana teşvik edebileceği" gibi gerekçelerle hapishaneye almadı.

Mehmet Y. Yılmaz'ın Binali Yıldırım'ın oğlu Erkan Yıldırım'ın malvarlığına ilişkin 14 Haziran 2019'da T24'te yayınlanan yazısına erişim engeli getirildi.

Mersin Valiliği, 5. Mersin Onur Haftası etkinliklerinin yapılacağı tarihleri de kapsayan 20 gün için etkinlik yasağı getirdi.

Temmuz

Van Valiliği, 28 Haziran'dan itibaren açık alanlarda yapılacak yürüyüş, toplantı basın açıklaması, oturma eylemi, stant açma ve benzeri etkinlikleri 15 gün boyunca yasakladı.

Mizah yazarı Cihan Demirci hakkında, sosyal medyada yaptığı paylaşımlar nedeniyle "Cumhurbaşkanına hakaret" suçlamasıyla dava açıldı.

SabitFikir dergisine A7 Kitap'ın vermek istediği ilan, ilan kapsamında yer alan *Tarih Boyunca En Etkin 100 Eşcinsel* adlı kitap sebebiyle derginin ait olduğu Turkuvaz Dergi Grubu tarafından geri çevrildi.

Suruç Katliamı'nda hayatını yitirenlerin anısına çekilen *Gitmek* adlı belgeselin 28 Haziran'da Şişli Belediyesi Nazım Hikmet Kültür ve Sanat Evi'nde gerçekleşmesi planlanan gala gösterimi, Şişli Kaymakamlığı ve Şişli İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından yasaklandı.

Moğollar grubunun ODTÜ Mezunlar Derneği'nin Mezunlar Günü etkinlikleri kapsamında vereceği konser, dernek tarafından iptal edildi.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimini kaybeden AKP ve Cumhuriyet Halk Partisi adayları Binali Yıldırım, Evrensel gazetesine "Sosyal medyada AKP'ye #SizYaptınız tepkisi" başlıklı haber nedeniyle tazminat davası açtı.

Uydu Haberleşme ve Kablo TV'de Türkiye'nin tek uydu operatörü olan Türksat, 1 Temmuz itibarıyla Cem TV'nin yayını durdurdu.

SabitFikir dergisi, bir dönem yazarları arasında olan şair küçük İskender'in ölüm haberine dergide yer vermedi.

Gazeteci Candaş Tolga Işık'ın Posta gazetesinde yayımlanan ve Melih Gökçek'in başkanlığı döneminde Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne alındığı ortaya çıkan jet ski ile ilgili yazısı sansürlendi.

Oyun Sandalı'nın Nâzım Hikmet'in *Taranta Babu'ya Mektuplar* adlı şiirinden tiyatroya uyarladığı *Taranta Babu* oyunu için Erzincan'da yapılan salon tahsisi, Erzincan Müftülüğü tarafından gerekçesiz olarak iptal edildi.

Yolcu Tiyatro oyuncularından Ersin Umut Güler, 2016 yılında yaptığı sosyal medya paylaşımları nedeniyle "terör örgütü propagandası yapmak" suçlamasıyla açılan davada 1 yıl 3 ay hapis cezasına çarptırıldı.

Fazıl Say'ın 14 Ağustos'ta Harbiye Açık hava'da gerçekleşmesi planlanan konseri, Atlantis Yapım tarafından programdan kaldırıldı.

İlahiyatçı yazar ve TELE1 programcısı Cemil Kılıç'a, Twitter hesabından "Başörtüsü İslami bir emir değildir" dediği için soruşturma açıldı.

Yurt gazetesi editörlerinden Baran Furkan Gül, gazete yönetimi tarafından gelen baskılardan ve haberinin kaldırılmasından dolayı görevinden istifa ettiğini açıkladı.

"Pucca" ismiyle tanınan sosyal medya fenomeni yazar Selen Pınar Işık, "uyuşturucuyu özendirme" suçundan 10'ar yıla kadar hapis istemiyle yargılandığı davada 5 yıl 10 ay hapis cezası ve 66 bin 660 lira adli para cezasına çarptırıldı.

Giresun Halkevi tarafından sahnelenecek Aziz Nesin'in *Toros Canavarı* isimli oyunu Giresun Valiliği'nce yasaklandı.

Van Valiliği, 13-27 Temmuz 2019 tarihleri arasında yapılacak olan yürüyüş, toplantı ve toplanmalar, basın açıklaması, oturma eylemi ve stant açma gibi eylem ve etkinlikleri "güvenlik" gerekçesiyle yasakladı.

Batman Valiliği, 15-29 Temmuz tarihleri arasında, resmi kamu kurum ve kuruluşlarının etkinlikleri dışındaki tüm etkinlikleri "milli güvenliğin sağlanması, kamu düzeni ve güvenliğinin korunması" gibi gerekçelerle izne bağladığını, ceza ve infaz kurumlarının çevresindeki etkinlikleri ise yasakladığını duyurdu.

Can Yayınları'nın ilk baskısını 2004'te yaptığı Paulo Coelho imzalı *On Bir Dakika* adlı romanda "Kürdistan" ifadesinin geçtiği bölümün sansürlendiği ortaya çıktı.

Hatay Valiliği, 16 Temmuz'da Samandağ'da yapılmak istenen Grup Yorum konserini yasakladı.

Bakur filminin yönetmenleri Çayan Demirel ve Ertuğrul Mavioğlu'na "örgüt propagandası yapmak" suçlamasıyla 4 yıl 6'şar ay hapis cezası verildi.

Özgürlükçü Gençlik Derneği tarafından 19-20-21 Temmuz tarihlerinde yapılması planlanan *Gençlik Yaz Kampı*, Seferihisar Kaymakamlığı'nca yasaklandı.

Zuhal Olcay'a bir mekanda şarkı söylediği sırada Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'a hakaret ettiği iddiasıyla verilen ve ertelenen 11 ay 20 gün hapis cezası onandı.

Suruç Katliamı'nın yıldönümüne iki gün kala Urfa Valiliği kentte her türlü eylem ve etkinliği "genel asayiş ve kamu düzeninin korunması" gerekçeleriyle yasakladı.

Rusya'nın Sesi FM'de yayınlanan *Bi De Bunu Dinle* isimli programın sunucusu Yavuz Oğhan, eski Başbakan Ahmet Davutoğlu'yla yapılan mülakat sonrası programa son verildiğini duyurdu.

Gezi Parkı davasıyla ilgili olarak kamuoyunu bilgilendirme amacıyla açılan geziyisavunuyoruz.org sitesi, Ankara 3. Sulh Ceza Hâkimliği'nin kararıyla erişime kapatıldı.

Evliyâ Çelebi'nin 17. yüzyıla tarihlenen *Evliyâ Çelebi Seyahatnamesi*'nin orijinal metninde yer alan "Kürdistan" kelimesinin, Yapı Kredi Yayınları'nın 2006 yılında yapılan baskısında sansürlenerek, yerine "Kürt diyarı" ifadesi kullanıldığı ortaya çıktı.

Suruç Katliamı'nın 4. yıldönümü olan 20 Temmuz günü ve öncesindeki birçok etkinlik ve anmaya müdahale edildi.

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin (DEÜ GSF) "depreme dayanıksız" olduğu gerekçesiyle taşınmasına tepki gösteren öğrenci ve akademisyenlerin eylemleri sürerken beş bölüm başkanı görevden alındı.

Kürt müzisyen Mem Ararat'ın 31 Temmuz'da, Van'da vereceği konser, valilik tarafından kentte her 15 günde bir ilan edilen yasak kapsamında engellendi.

İçişleri Bakanlığı'na bağlı İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı tarafından Diyarbakır'da düzenlenen *Yerel Medya Temsilcileri ve Güvenlik Bürokrasisi Çalıştayı*'na Diyarbakır'da bulunan yerel medya temsilcileri davet edilmedi.

Munzur Kültür ve Doğa Festivali programında yer alan *Cumartesi Anneleri* belgeseli ve LGBT Kavram Atölyesi etkinliği, "genel ahlakın korunması" gerekçesiyle Tunceli Valiliği tarafından yasaklandı.

Star TV'de yayınlanan *La La Land* (Aşıklar Şehri) filminde içkili mekanda geçen sahne sansürlendi.

Ağustos

İnternet üzerinden yapılan yayınların denetlenmesine imkan tanıyan ve Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren yönetmeliğe göre internet üzerinden yayın yapan Netflix, BluTV gibi paltformlar ile Türkiye'ye yönelik Türkçe yayın yapan DW Türkçe, BBC Türkçe gibi medya hizmet sağlayıcılarının RTÜK'e ücret ödeyip yayın lisansı alması gerekiyor.

Aralarında ETHA, geziyisavunuyoruz.org, Gazete Fersude gibi sitelerin ve haber portallarının yanı sıra HDP Milletvekili Oya Ersoy'un Twitter hesabı da dahil olmak üzere başka birçok sosyal medya hesabına, Jandarma Genel Komutanlığı tarafından "5651 Sayılı Kanununun 8/A maddesindeki suçları oluşturdukları" gerekçesiyle (Bu maddeye göre 'yaşam hakkı ile kişilerin can ve mal güvenliğinin korunması, millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi veya genel sağlığın korunması sebeplerinden' erişim engeli kararı verilebiliyor) erişim engeli getirildi.

Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk, 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında bakanlığa bağlı kurum müdürlükleriyle okullarda bulunan kütüphaneler ile z-kütüphanelerdeki kaynaklar içerisinde FETÖ iltisaklı 301 bin 878 adet kitabın imha edildiğini açıkladı.

2018 yılında işten çıkarılan Anadolu Ajansı fotoğraf muhabiri Ensar Özdemir'in işe iade davasında, işten çıkarılma sebebinin "sosyal medya paylaşımlarındaki fotoğraflarda PKK ve PYD propagandası yapması, sosyal medyadaki arkadaşlarının PKK ve PYD söylemine yakın isimler olması ve eleştirel paylaşımlar yapması" ile ilgili sunulan iddialar olduğu ortaya çıktı.

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun ve eşi Fatmanur Altun'un çifte maaş aldıklarına yönelik haberlerle ilgili Twitter'dan yapılan paylaşımlar için Ankara 8. Sulh Ceza Mahkemesi'nden erişim engelleme kararı çıktı.

Gökçen Yılmaz Akademisi'nin organize ettiği ve 24-30 Ağustos tarihleri arasında gerçekleşecek Malatya Şenlikleri kapsamında, programda yer alan Selçuk Balcı konseri, "protokol baskısı" gerekçesiyle iptal edildi.

Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın kurucusu olduğu Medipol Üniversitesi'ne yönelik hazine arazisi tahsisi ve Medipol Hastanesi'nin Sağlık Bakanı Koca'nın genelgesiyle "ileri düzey hastane" ilan edilmesine yönelik 564 haber linkine "kişilik haklarının zedelendiği" gerekçesiyle erişim engeli getirildi.

13. Türkiye Tiyatro Buluşması'na katılmak için Hamburg'dan İzmir'e gelen tiyatro oyuncusu Mahmut Canbay'ın, "idari karar" gerekçesiyle Türkiye'ye girişine izin verilmedi.

Oyuncu Sandalı ekibinin, Harun Güzeloğlu'nun rejisi ve Cansu Fırıncı'nın tek kişilik performansı ile sahneye uyarladığı *Taranta Babu* oyununa Gebze Belediyesi tarafından "tadilat" gerekçesiyle salon tahsis edilmedi.

TRT Çocuk kanalında *Haberin Olsun* adlı programa telefonla bağlanan bir çocuk "Ağaçlar kesilmesin" deyince sözü sunucu tarafından kesilerek yayından alındı.

Mardin Artuklu Üniversitesi Senatosu, 2009 yılında kurulan Yaşayan Diller Enstitüsü'nün kapatılmasına karar verdi.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'ne kayyım atanmasıyla birlikte kentte düzenlenen operasyon kapsamında Mezopotamya Ajansı'nın Kürtçe servisi editörü Ziyar Karahan gözaltına alındı.

20 Ağustos'ta evine yapılan polis baskınında gerekçesiz gözaltına alınan Evrensel gazetesi yazarı ve edebiyatçı Ayşegül Tözeren, 23 Ağustos'ta adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı.

İçişleri Bakanlığı'nın, 31 Mart'taki yerel seçimde HDP'li adayların kazandığı Diyarbakır, Van ve Mardin'in belediye başkanlarını görevden uzaklaştırarak kayyım atamasını Türkiye'nin farklı kentlerinde düzenlenen eylemlerle protesto eden gruplara müdahale edildi, eylemleri izleyen 6 gazeteci gözaltına alındı.

Medipol Üniversitesi'ne bina ve arazi tahsisi ile ilgili yapılan 564 habere, 7 Ağustos'ta 2019 İstanbul 6. Sulh Ceza Hakimliği tarafından getirilen yasağı

duyuran Susma Platformu'nun da aralarında bulunduğu 168 haber linkine erişim engeli getirildi.

Sanatçı Ferhat Tunç hakkında sosyal medya hesapları üzerinden "terör örgütü propagandası" yaptığı iddiasıyla, İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından soruşturma aşaması tamamlanmadan yakalama kararı çıkartıldı.

Bilal Erdoğan'ın Kartal İmam Hatip Lisesi'nden arkadaşına 308 milyon TL tutarında 63 ihale vermesiyle ilgili yapılan haberlere erişim engeli geldi.

Dokuz Eylül Üniversitesi yönetimi, Güzel Sanatlar Fakültesi binasının taşınmasıyla ilgili tartışmada öğrencilere destek olduğu iddia edilen 6 akademisyen hakkında soruşturma başlattı.

ODTÜ mezuniyet töreninde gözaltına alınan arkadaşlarının serbest bırakılması için bildiri dağıtan öğrencilere yönetim tarafından soruşturma açıldı.

İzmir'de Çağdaş Hukukçular Derneği ve Özgürlük için Hukukçular Derneği çağrısı ile Diyarbakır, Mardin ve Van'da büyükşehir belediyelerine kayyım atanmasını ve İzmir'de valilik tarafından alınan 10 günlük eylem yasağına ilişkin kararı protesto etmek için Bayraklı Adliyesi önünde basın açıklaması yapmak isteyen 26 avukat ve eylemi görüntüleyen belgeselci Oktay İnce gözaltına alındı.

Daru'l Hilafetil Aliyye Medresesi'nin yayınladığı ve yazarı belli olmayan Put Adam isimli romanda Atatürk'e yönelik hakaret içeren ifadeler bulunduğu gerekçesiyle, kitabı piyasaya süren yayınevi yetkilileri hakkında "Atatürk'ün hatirasına alenen hakaret" suçundan soruşturma başlatıldı.

İstanbul'un Pendik, Bayrampaşa ve Beşiktaş ilçelerindeki eş zamanlı operasyonda Özgür Gelecek Gazetesi muhabiri Taylan Öztaş'ın da bulunduğu sekiz kişi gözaltına alındı.

Atletik Dildoa'nın düzenlediği kuir spor buluşması Queer Olympix'in 23 ve 24 Ağustos tarihlerinde Kadıköy Kalamış'ta yapılacak etkinlikleri, "kamu düzeni, suç işlenmesini önlemek, genel sağlığın ve genel ahlakın korunması" gerekçeleriyle Kadıköy Kaymakamlığı tarafından yasaklandı.

Eski CHP Milletvekili ve BirGün yazarı Hüseyin Aygün, Twitter hesabından yaptığı paylaşımda D&R mağazalarında satılan *Hatır* isimli kitabının "sakıncalı" olduğu gerekçesiyle toplatılıp depoya kaldırıldığını iddia etti.

Kadınlar Birlikte Güçlü Platformu'nun çağrısıyla Diyarbakır, Mardin ve Van büyükşehir belediyelerine kayyım atanmasını İstanbul Beşiktaş'ta protesto eden 23 kişi gözaltına alındı.

KHK ile görevlerinden ihraç edilen, aylardır "kayıp" olan, sonrasında Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde oldukları ortaya çıkan ve tutuklanan 4 kişiyle ilgili, Euronews ve Kronos Haber'de yayınlanan haberlere avukat Neslihan Koçer'in talebi üzerine erişim engeli getirildi.

AKP İstanbul Milletvekili Ravza Kavakçı Kan'ın İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde işe girdiği gün, belediyeden verilen bursla ABD'ye gönderilmesine ve bu sırada almış olduğu maaşa dair haber ve sosyal medya paylaşımlarına mahkeme kararıyla erişim engeli getirildi.

Van Kalesi yakınlarında, Van Büyükşehir Belediyesi'nin lojistik katkısıyla yürütülen kazıya verilen destek, belediyeye kayyım atanmasından sonra hiçbir gerekçe gösterilmeden kesildi.

Artı Gerçek haber portalı editörü Meryem Yıldırım'a, sosyal medya paylaşımlarında "terör örgütü propagandası" yaptığı gerekçesiyle 2 yıl 4 ay 3 gün hapis cezası verildi.

Antalya ve Diyarbakır'da 1 Eylül Dünya Barış Günü dolayısıyla yapılan eylemlerde, içinde "kayyım", "darbe", "doğa talanı" gibi sözcükler olan slogan, afiş, pankart ve dövizler yasaklandı.

Eylül

Van Büyükşehir Belediyesi'ne kayyım atanan Mehmet Emin Bilmez, belediyeye ait Kadın Yaşam Merkezi'nde Farsça ve Kürtçe sahnelenecek *Kanlı Düğün* oyununun provalarını yapan Fujan ve Nupelda tiyatro gruplarını binadan çıkarttı.

Mersin Valiliği; Diyarbakır, Mardin ve Van'daki büyükşehir belediye başkanlarının görevden alınması sebebiyle yapılması planlanan gösteri, yürüyüş ve etkinlikleri "güvenlik, kamu esenliğinin ve genel asayişin devamının sağlanması, suç işlenmesinin önlenmesi, vatandaşların can ve mal güvenliklerinin korunması" gerekçeleriyle 30 Ağustos tarihinden itibaren 10 gün süreyle yasakladı.

Netflix dizi, film gibi yapımları genel ahlak ve Türk aile yapısı gibi RTÜK yayın ilkeleri doğrultusunda kategorize ederek bu içeriklere erişim için kullanıcılardan ek bir şifre talep edeceğini açıkladı.

Sosyal medya paylaşımları nedeniyle yargılanan foto muhabiri ve fotoğraf sanatçısı Çağdaş Erdoğan hakkında "örgüt üyeliği" suçlamasından beraat ederken, "zincirleme şekilde örgüt propagandası yapmak" suçundan 1 yıl 8 ay hapis cezasına çarptırıldı.

Anayasa Mahkemesi'nin "hak ihlali" kararının ardından "Bu Suça Ortak Olmayacağız" bildirisini imzaladıkları için "terör örgütü propagandası yapmak" suçlamasıyla yargılanan akademisyenlerin davasında, ilk beraat kararı İğdir Üniversitesi'nden Arş. Gör. Özlem Şendeniz hakkında verildi.

CHP İstanbul İl Başkanı Canan Kaftancıoğlu'na sosyal medya paylaşımları nedeniyle 5 ayı suçtan 17 yıla kadar yargılandığı davada örgüt propogandasından 1 yıl 6 ay, kamu görevlisine alenen hakaretten 1 yıl 6 ay 20 gün, Cumhurbaşkanına hakaretten 1 yıl 16 ay, Türkiye Cumhuriyeti'ni alenen aşağılamaktan 1 yıl 8 ay, halkı kin ve düşmanlığa tahrikten 2 yıl 8 ay hapis cezası verildi.

Terör örgütü üyesi olmak suçundan tutuklu bulunan, Hozan Canê adıyla bilinen müzisyen Saide İnaç hakkında, Facebook sayfasında paylaştığı iddia edilen bir karikatür aracılığıyla Cumhurbaşkanına hakaret ettiği gerekçesiyle dava açıldı.

Yaklaşık 20 yıldır Yeni Şafak'ta köşe yazarı Özlem Albayrak'ın, CHP İstanbul İl Başkanı Canan Kaftancıoğlu'na verilen hapis cezasına ilişkin yazdığı ve sosyal medya paylaşımlarının yargının konusu olmasının su kaldıran bir mevzu olduğunu vurguladığı son yazısı gazete yönetimi tarafından yayımlanmadı, Albayrak yazının sansürlenmesi üzerine gazeteden istifa ettiğini duyurdu.

Jinnews muhabiri Melike Aydın'a 2006 yılında sosyal medya hesabından yaptığı paylaşım gerekçe gösterilerek "terör örgütü propagandası" suçlamasıyla 1 yıl 3 ay hapis cezası verildi.

Barış İnce'nin "gizliliği ihlal" ve "hakaret" suçlamalarıyla yargılandığı bir dava için hazırlayıp yayınladığı ve ilk harfleri birleştirildiğinde "Hırsız Tayyip" yazısı çıkan akrostişli savunması hakkında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve oğlu Bilal Erdoğan adına açılan hakaret davasından 11 ay 20 gün hapis cezası çıktı.

Gazeteci Uğur Dündar, 2014 yılında yazdığı bir köşe yazısında AKP İzmir Milletvekili Binali Yıldırım'a hakaret ettiği gerekçesiyle açılan davada 11 ay 20 gün hapis cezasına çarptırıldı, ceza kitap okuma yaptırımına çevrildi.

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na başvuran bir kişi, Şanışer mahlaslı rap sanatçısı Sarp Palaur ile birlikte 17 sanatçının birlikte seslendirdiği; doğa, hayvan hakları, kadına şiddet, adalet gibi konulara dair eleştirel sözler içeren *Susamam* adlı şarkıyı seslendiren sanatçılar hakkında şikâyetçi oldu.

"Terör örgütü üyesi olmak" suçundan tutuklu bulunan, Hozan Canê adıyla bilinen müzisyen Saide İnaç, hakkında Facebook sayfasında paylaştığı iddia edilen bir karikatür aracılığıyla Cumhurbaşkanı'na hakaret ettiği gerekçesiyle açılan davada 1 yıl 5 ay 15 gün hapis cezasına çarptırıldı.

Van, Diyarbakır ve Mardin büyükşehir belediyelerine kayyım atandıktan sonra kent genelindeki tüm eylem ve etkinlikleri 30 gün süreyle yasaklayan Mardin Valiliği, yasağı "huzur ortamının, kamu düzeni ve kamu güvenliğinin sağlanması, suç işlenmesinin önlenmesi, temel hak ve özgürlükler ile

başkalarının hak ve özgürlüklerinin ve genel asayişin korunması ile şiddet olaylarının yaygınlaşmasının önlenmesi" gerekçeleriyle 18 Eylül itibarıyla bir ay daha uzattı.

Batıkent Kültür Festivali kapsamında gerçekleştirilecek halk konseri Ankara Valiliği tarafından kamu esenliği ve kamu güvenliği gerekçesiyle yasaklandı.

Kars Sulh Ceza Mahkemesi, Avesta Yayınları'ndan çıkan *Meleklerin Küllerinden – Günahkar Bir İrkin Yasaklanmış Mirası* ve Aram Yayınları'ndan çıkan *Toprağın Şarkısı* adlı kitaplar aracılığıyla terör örgütü propagandası yapıldığı gerekçesiyle iki kitabın dağıtımını ve satışını yasakladı.

Rapçi Şehinşah, bir şarkısında geçen sözler yüzünden gözaltına alınarak ifadesi alındıktan sonra serbest bırakıldı.

Yıldız Teknik Üniversitesi öğrencilerinin düzenleyeceği *Sinemada Cinsiyet ve Kimlik* konulu film gösterimi kapsamındaki bütün filmler ve David Lynch'in iki filmi, üniversite yönetimi tarafından "filmlerde cinsellik ve şiddet öğelerinin yer alması ile eşcinselliğin yönetimin kırmızı çizgisi olması" gerekçeleriyle yasaklandı.

Fox Life kanalındaki 9-1-1 adlı dizide iki kadının öpüşme sahnesine RTÜK tarafından "genel ahlaka aykırı" olduğu gerekçesiyle beş kez program durdurma cezası verildi.

Breaking Bad: El Camino filminin fragmanında yer alan sigara görüntüsü Netflix Türkiye'de sansürlendi.

ODTÜ Kemal Kurdaş Kültür Kongre Merkezi'nde düzenlenmesi planlanan 2019-2020 Akademik Eğitim Yılı açılış töreni, öğrencilerin ODTÜ Rektörü Verşan Kök'ü protesto etmesinin ardından güvenlik tehlikesi gerekçesiyle iptal edildi.

Üç yılı aşkın bir süredir tutuklu ve ağır hasta olan Dicle Haber Ajansı muhabiri Ziya Ataman, "örgüt üyeliği" suçlamasıyla 14 yıl 3 ay hapis cezasına çarptırıldı.

Belgeselci ve video aktivist Oktay İnce, yaklaşık bir yıl önce evine düzenlenen polis baskınında el konulan 20 yıllık arşivinin iadesi için Ankara Valiliği önünde basın açıklaması yapmak isterken gözaltına alındı.

Avukat Efkân Bolaç'ın Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın oğlu Burak Erdoğan'ın 1998 yılında karıştığı ve TRT sanatçısı Sevim Tanürek'in ölümüne yol açan trafik kazasına ilişkin haberlere yayın yasağı getirildiğini duyurduğu Twitter paylaşımına erişim engeli getirilirken, Bianet'te "Burak Erdoğan, Sevim Tanürek'in Ölümü Haberlerine Erişimi Engelledi" başlığıyla yayınlanan habere de erişim engellendi.

HDP İstanbul İl Gençlik Meclisleri'nin düzenlemek istediği Gençlik Kültür ve Sanat Festivali'ne İstanbul Kaymakamlığı tarafından önce "sürenin uzunluğu", daha sonra da "kamu düzeninin bozulması" gerekçeleriyle izin verilmedi.

Akademisyen Bülent Şık, Sağlık Bakanlığı'nca 2011-2016 yılları arasında yürütülen halk sağlığı araştırma raporunun sonuçlarını yazı dizisi haline getirerek kamuoyuna açıkladığı gerekçesiyle yargılandığı davada "göreve ilişkin bilgilerin açıklanması" suçundan 1 yıl 3 ay hapis cezasına çarptırıldı.

Çalık Holding ve Turkuvaz Medya Grubu Yönetim Kurulu Başkan Vekili Serhat Albayrak, Ceren Sözeri'nin 31 Mart yerel seçim sonuçlarının verilerini 14 saat boyunca güncellemeyen Anadolu Ajansı'nı ve iktidar medyasını eleştiren yazısı nedeniyle Evrensel gazetesine ticari olarak zarara uğradığı gerekçesiyle 200 bin TL'lik tazminat davası açtı.

Khontkar ismiyle bilinen rapçi Onur Dinç, "uyuşturucuya özendirme ve bulundurma" suçlamalarından yargılandığı davada 4 yıl 2 ay hapis cezasına çarptırıldı.

Gazeteci Mehmet Y. Yılmaz'a, Binali Yıldırım ile çocuklarının servetindeki artışın kaynağını sorduğu yazıları nedeniyle, 4 yıl 1 aya kadar hapisle cezalandırılması talebiyle dava açıldı.

Ekim

Van F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Cezaevi'ne Yeni Yaşam gazetesi başta olmak üzere birçok kitap ve derginin içeri alınmadığı; tutukluların Hevi, Yaşam, Yol, Cem, Halk, Damla, TELE-1 ve K-24 TV kanallarını izleme taleplerinin ise reddedildiği öğrenildi.

Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu; *Erkek Çocuk Hakları Bildirgesi* ve *Kız Çocuk Hakları Bildirgesi* (Yapı Kredi Yayınları), *Asi Kızlara Uykudan Önce Hikâyeler Olağanüstü 100 Hikâye* (hep kitap) ve *Sünnetçi Kız* (Cinius Yayınları) adlı kitaplarda yer alan bazı yazıların "18 yaşından küçüklerin maneviyatı üzerinde muzır tesir yapacak nitelikte olduğu"nu ilan etti.

Yolcu Tiyatro oyuncularından Ersin Umut Güler, 2014 - 2017 yılları arasındaki sosyal medya paylaşımları aracılığıyla "Cumhurbaşkanına ve kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret" suçlamalarıyla açılan davada 1 yıl 9 ay hapis cezasına çarptırıldı.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü, resmi öğrenci topluluklarından Kuir Araştırmaları Topluluğu'nun stant açmasını engelledi.

Adana İl Emniyet Müdürlüğü, 3 Ekim'den itibaren 15 gün boyunca kentte gösteri yürüyüşleri, basın açıklamaları, çadır kurma ve stant açma etkinliklerini "Diyarbakır, Mardin ve Van Büyükşehir Belediye Başkanlarının görevden alınması" ve "PKK/KCK ilgili yürütülen soruşturma ve kovuşturmaları" gerekçe göstererek yasakladı.

Hrant Dink Vakfı'nın 18-19 Ekim'de Kayseri'de yapmayı planladığı *Kayseri ve Çevresi: Toplumsal, Kültürel ve Ekonomik Tarihi Konferansı*, Kayseri Valiliği'nin müdahalesiyle İstanbul'a alındı.

Adana Dersimliler Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği tarafından Seyhan Belediyesi Yaşar Kemal Kültür Merkezi'nde gerçekleştirilmesi planlanan konser, valilik tarafından "uygun görülmediği için" yasaklandı.

Urfa'nın Viranşehir ilçesinde jandarmanın yaptığı ev baskınlarında, düğünlerde Kürtçe şarkı seslendirdikleri için gözaltına alınan 7 müzisyen, "örgüt propagandası yapmak" iddiasıyla tutuklandı.

Muş'ta her türlü toplantı ve gösteri yürüyüşü, güvenlik gerekçesiyle valilik tarafından 15 gün boyunca yasaklandı.

1 Temmuz 2018'de yapılan LGBTİ+ Onur Yürüyüşü'nde gözaltına alınan 6 kişi hakkında 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet", "görevi yaptırmamak için direnme" ve "trafik güvenliğini tehlikeye sokma" iddiaları ile açılan davada, dört kişi beraat ederken bir kişiye kamu görevlisine karşı direndiği iddia edilerek beş ay, bir kişiye de trafik güvenliğini tehlikeye soktuğu gerekçesiyle iki ay 15 gün hapis cezası verildi.

Diyanet İşleri Başkanlığı, yeni yayın yönetmeliğinde "radyo ve televizyon yayınları inceleme komisyonu"na yer verdi.

KHK'larla ihraç edilen kamu çalışanlarının 5-6 Ekim tarihlerinde Ankara'da yapmayı planladığı *KHK'lılar Büyük Buluşması*, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu gerekçe gösterilerek valilik tarafından iptal edildi.

Ender İmrek hakkında 29 Haziran 2019'da Evrensel gazetesinde yayımlanan "Parıl Parıl Parlıyordu Hermes Çanta" başlıklı yazısı nedeniyle soruşturma başlatıldı.

Emniyet Genel Müdürlüğü, sosyal medya hesaplarında ve çeşitli websitelerinde Barış Pınarı Harekâtı aleyhinde sosyal medyada halkı kin ve nefrete tahrik ederek terör örgütü propagandası yaptığı tespit edilen 78 kişinin gözaltına alındığını ve haklarında yasal işlem başlatıldığını duyurdu.

Barış Pınarı Harekâtı sonrası Birgün gazetesi internet sorumlusu Hakan Demir "internet sitesinde yer alan bir haberin Twitter'da paylaşılma şekli" sebebiyle, Diken'in yazı işleri müdürü Fatih Gökhan Diler ise "halkı kin ve düşmanlığa tahrik etme" iddiasıyla gözaltına alındı.

Diyarbakır'daki evine baskın yapılan Jinnews muhabiri Beritan Canözer'le birlikte 22 kişi hakkında sosyal medya paylaşımları gerekçesiyle soruşturma başlatıldı.

Gazeteci Burcu Özkaya Günaydın sosyal medya paylaşımları gerekçesiyle Hatay'da gözaltına alındıktan sonra adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı.

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, Barış Pınarı Harekâtı ile ilgili açıklamaları nedeniyle HDP'li Pervin Buldan ve Sezai Temelli ile milletvekilleri Gülüstan Kılıç Koçyiğit, Leyla Güven ve Berdan Öztürk hakkında soruşturma başlattı.

Mardin'de HDP'ye yönelik operasyonda Derik Belediye Eşbaşkanı Şerif Kıran ve meclis üyeleri harekâta dair paylaşımları gerekçe gösterilerek "halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek" ve "örgüt propagandası yapmak" iddialarıyla gözaltına alındı.

Bir açıklama yayımlayarak Barış Pınarı Harekâtı aleyhindeki yayınların "susturulduğunu" duyuran RTÜK, "milli birlik ve beraberliğe katkı sağlayan" yayın kuruluşlarına da teşekkür etti.

Barış Pınarı Harekâtı ile ilgili açıklamada bulunan İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, hareketle ilgili sosyal medya paylaşımlarından dolayı 500'e yakın hesap hakkında işlem yapıldığını, 121 kişinin gözaltına alındığını söyledi.

Kadıköy Tiyatroları Platformu'nun düzenlediği 4. Kadıköy Tiyatro Şenliği'nin açılış yürüyüşü ve açılış etkinliğine İstanbul Valiliği tarafından "güvenlik" gerekçesiyle izin verilmedi.

Hakkari Valiliği, kentte yapılacak eylem ve etkinlikleri "millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi" gibi gerekçelerle 30 gün süreyle yasakladı.

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, CHP Milletvekili Sezgin Tanrıkulu hakkında Barış Pınarı Harekâtı ile ilgili sosyal medya paylaşımlarından dolayı, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini alenen aşağılama" suçlamasıyla soruşturma başlattı.

HDP'nin 7. kuruluş yıl dönümü vesilesiyle HDP Beşiktaş ilçe örgütündeki basın toplantısı sonrasında yürüyüş yapmak isterken gözaltına alınan dokuz kişi, Beşiktaş Kaymakamlığına Barış Pınarı Harekâtı ile ilgili olarak alınan eylem yasağına uymayarak "kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleme, yönetme ve bunların hareketlerine katılmak" ve "terör örgütü propagandası yapmak" suçlarını işledikleri gerekçesiyle tutuklandı.

Sanat fuarı Contemporary Istanbul Yönetim Kurulu Başkanı Ali Gürel tarafından yabancı basın mensupları ve kültür profesyonellerine gönderilen e-postada uluslararası medyada Barış Pınarı Harekâtı'yla ilgili yanlış ve uydurma bilgilerin yayıldığı anlatılarak bu haberleri ciddiye almamaları ve paylaşmamaları yönünde çağrı yapıldığı ortaya çıktı.

Demokrasi İçin Birlik platformu tarafından 16 Ekim'de Şişli Cemil Candaş Kültür Merkezi'nde düzenlenmesi planlanan *Demokrasi İle Mücadelemiz ve Yerel Yönetimler* konulu panel, Şişli Kaymakamlığı kararıyla engellendi.

Barış Pınarı Harekâtı'na ilişkin sosyal medyada "kara propaganda yapmak" suçlamasıyla gözaltına alınan 186 kişiden 24'ü tutuklandı.

Adana'da valilik tarafından daha önce 19 Ağustos ve 3 Eylül tarihlerinde getirilen 15 günlük eylem yasağı bu kez de İl Emniyet Müdürlüğü'nce 3 Ekim'den itibaren 15 gün boyunca yasaklandı.

Hrant Dink Vakfı'nın Kayseri Valiliği'nin yasaklamasıyla İstanbul'da gerçekleştirilmesi kararı aldığı *Kayseri ve Çevresi: Toplumsal, Kültürel ve Ekonomik Tarihi Konferansı*, bu kez de Şişli Kaymakamlığı tarafından engellendi.

Muş'ta her türlü toplantı ve gösteri yürüyüşü, güvenlik gerekçesiyle valilik tarafından 15 gün boyunca yasaklandı.

Tiyatro sanatçısı Orhan Aydın, Kuşadası Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Derneği'nin 2017 yılında düzenlediği Sivas Katliamı anmasında yaptığı konuşmada "Cumhurbaşkanına hakaret" ettiği suçlamasıyla 11 ay 20 gün hapis cezasına çarptırıldı.

HDP'nin 19 Ekim'de Ankara'da gerçekleştirmeyi planladığı "Demokrasi için buluşuyoruz" mitingi Ankara Valiliği tarafından Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun hükümleri gerekçe gösterilerek yasaklandı.

Gazeteci Nurcan Baysal'ın evine sosyal medya paylaşımlarından dolayı polis baskını düzenlendi.

İlker Görkem'in yazıp yönettiği Burdur Sanat Tiyatrosu oyunu *Yiyin Efendiler*'in sahnelenmesi için tahsis edilen Sinop Kültür Merkezi'ndeki salonun kullanımı, Sinop İl Kültür Müdürlüğü tarafından gerekçe gösterilmeden iptal edildi.

Adana'da gösteri yürüyüşleri, basın açıklamaları, çadır kurma, bildiri dağıtma, afiş asma ve stant açma gibi etkinlikler Adana Valiliği tarafından 18 Ekim itibaren 15 gün boyunca yasaklandı.

Tunceli'de valilik ve kaymakamlıkların uygun göreceği etkinlikler haricinde açık alanda gerçekleştirilecek her türlü eylem ve etkinliğin 30 gün süreyle yasaklandı.

Kandıra 1 Nolu F Tipi Cezaevi'nde tutuklu bulunan Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi eski Eşbaşkanı Gültan Kışanak, Mezopotamya Ajansı'na gönderdiği mektup aracılığıyla "cezaevine kitap yasağı getirildiğini, cezaevi yönetiminin dışarıdan kargoyla gönderilen ya da ziyaretçilerin bıraktığı hiçbir kitap ve dergiyi kendilerine vermeme kararı aldığı" aktardı.

Resmi Gazete'de 21 Ekim'de yayımlanan kararla Munzur Üniversitesi'ndeki Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Uygulama Merkezi'nin adı, Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama Merkezi'ne dönüştürülerek yönetmelikteki bütün "toplumsal cinsiyet" ibareleri "aile" olarak değiştirildi.

Şanlıurfa Valiliği, kentte 30 gündür devam eden toplantı, gösteri ve yürüyüş yasağını 30 gün daha uzatarak, 20 Ekim ile 18 Kasım tarihleri arasında kentte yapılacak olan tüm eylem ve etkinlikleri yasakladı.

Sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek gözaltına alınan Net Haber Ajansı muhabiri Emre Orman, sevk edildiği mahkemede "örgüt propagandası yapmak" suçlamasıyla tutuklandı.

Vatan Partisi üyeleri, Kadıköy'de bir binada bulunan iklim aktivisti Greta Thunberg muralinin üzerini Thunberg'in Rojava paylaşımı yapması nedeniyle Eren Bülbül pankartıyla kapattı.

Ankara'da KESK, DİSK, TMMOB ve TTB'nin çağrısıyla yapılması planlanan "İklim krizine ve ekolojik yıkıma dur diyoruz" başlıklı miting Ankara Valiliği tarafından yasaklandı.

Van'da üç yıldan bu yana süren her türlü eylem ve etkinlik yasağı valilik tarafından "kamu düzeni", "güvenlik", "genel asayişin korunması" gibi gerekçelerle 15 gün daha uzatıldı.

CHP Nevşehir İl Başkanlığı'nın 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı nedeniyle düzenlemek istediği yürüyüş, Nevşehir Valiliği tarafından "uygun görülmemeyerek" engellendi.

Artı Gerçek yazarlarından Nurcan Kaya sosyal medya paylaşımları nedeniyle "halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrikten" gözaltına alındı ve aynı gün içerisinde ifadesi alınarak serbest bırakıldı.

İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, afetle ilgili bir toplantıda yaptığı konuşmada *Çukur* ve *Adana Sıfır Bir* dizilerini hedef göstererek bu iki dizinin "çocukları zehirlediğini" söyledi.

Show TV'de gösterilen *Neşeli Günler* filminde bir sahnede yer alan İlerici Gençlik Derneği'ne dair yazılama sansürlendi.

CHP kontenjanından RTÜK üyeliğine seçilen Faruk Bildirici'nin üyeliği "ortaya koyduğu eylem ve söylemler" gerekçe gösterilerek düşürüldü.

2018 yılında Demirören Gurubu tarafından satın alınan Hürriyet gazetesinde 40'tan fazla gazetecinin işine "işletmesel nedenler" gerekçe gösterilerek son verildi.

Susma platformu neler yaptı?

SUSMA buluşmaları

Mersin: Festivaller, Yasaklar, Yeni Olanaklar

Mersin'de KuirFest'le eş zamanlı düzenlediğimiz *Festivaller, Yasaklar, Yeni Olanaklar* başlıklı söyleşiyle 28 Nisan'da Kültürhane'nin konuğu olduk.

Documentarist ve Hangi İnsan Hakları Film Festivali'nin yürütücülerinden

Necati Sönmez, KuirFest ekibinden Koray Özbal ile FilmAmed Belgesel Film Festivali'nin kurucularından İlham Bakır'ın konuşmacı olduğu söyleşide Türkiye'de son yıllarda festivaller özelinde yaşanan sansür uygulamaları, zorluklar ve alternatif yollar, yapılabilecekler konuşuldu.

Datça: Sahnede Çoğalmak / Yeni Üretim Alanları, Yeni Sözler ve Olanaklar

Muğla-Datça'da son iki yıldır düzenlenen Datça Tiyatro Festivali kapsamında

27 Haziran'da *Sahnede Çoğalmak: Yeni Üretim Alanları, Yeni Sözler ve Olanaklar* başlığı altında bir söyleşi gerçekleştirdik. Festivale eklenerek düzenlediğimiz söyleşinin konukları son yıllardaki baskılara rağmen tiyatro alanındaki üretimlerini farklı kanallardan etkin bir şekilde sürdüren oyun yazarı Ebru Nihan Celkan, yönetmen Berfin Zenderlioğlu ile oyuncu ve aynı zamanda Oyuncular Sendikası Yönetim Kurulu üyesi Serdar Orçin'di.

Söyleşide OHAL'le birlikte sanatın her alanında artan baskıların sahneye yansıyan etkilerine değinen tiyatrocular aynı zamanda sansürü aşmak için kullandıkları alternatif mecraları, yeni üretim olanaklarını aktardılar.

Kocaeli: Online Medya ve İfade Özgürlüğü

9 Ekim'de Kocaeli Dayanışma Akademisi ev sahipliğinde *Online Medya ve*

İfade Özgürlüğü: Engeller ve Olanaklar başlığı altında gerçekleştirdiğimiz söyleşide, Gazete Duvar Genel Yayın Yönetmeni Ali Duran Topuz, Deutsche Welle Türkçe'den Burcu Karakaş ve akademisyen Adem Yeşilyurt'u konuk ettik. Söyleşide, 1950'lerden bugüne Türkiye'de gazetecilik kimliğinin nasıl biçimlendiği, Türkiye medyasının ifade özgürlüğü açısından dönüşümü, ve son yıllarda ana akım medyanın tek sesliliğine alternatif olarak yükselişe geçen çevrimiçi medyaya yönelik engellemeleri konuşuldu.

Hukuk Seminerleri

İzmir: Uluslararası İfade Özgürlüğü ve Medya Çalıştayı

İzmir Barosu işbirliğiyle 21-22 Eylül'de İzmir Sanat'ta gerçekleştirdiğimiz *Uluslararası İfade Özgürlüğü ve Medya Çalıştayı*'nda, son yıllarda Türkiye'de ifade özgürlüğü alanında yaşanan ihlaller etrafında hukukçuları, gazeteci ve akademisyenleri, insan hakları savunucularını bir araya getirdik.

İzmir Büyükşehir Belediyesi ev sahipliğinde gerçekleşen iki günlük etkinliğin ilk gününde Uluslararası Af Örgütü, İngiltere ve Galler Hukuk Cemiyeti, Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF), P24, Korsan Parti Hareketi gibi sivil toplum örgütleri, yerel ve ulusal medya, Türkiye'nin çeşitli barolarından hukukçular *Uluslararası Hukukta İfade ve Basın Özgürlüğü, Dünyada ve Türkiye'de İnternet ve Medya Yasakları ile Türkiye'de Basın Özgürlüğü ve Tutuklu Gazeteciler* başlıkları altında sunum yaptılar.

Çalıştayın ikinci gününde ise katılımcıların oluşturduğu üç çalışma grubunda *Türkiye'de İfade ve Basın Özgürlüğü İhlallerine Karşı Yeni Stratejiler, Özgür İnternet için Alternatif Arayışlar ve İfade Özgürlüğünü Yerelde Kurmak* başlığı altında ele alınan raporlar hazırlandı.

Diğer etkinliklerimiz:

Sansürsüz İnternet Kampanyası:

İnternette yayın yapan TV ve radyo kanallarının lisans başvuruları ile içeriklerinin denetlenmesinin RTÜK'e devredildiği yeni internet yasası, sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek tutuklananlar, erişim engeli getirilen haber siteleri, 29 Nisan 2017'den bu yana yasaklı olan Wikipedia, internet yasaklarını aşmanın yolu olan VPN servislerine erişimin engellenmesi, siyasi taleplerini karşılamak için hükümetlerle işbirliği yapan internet şirketleri...

İfade özgürlüğünün çevrimiçi mecralarda git gide daha çok engellenmesini göz önünde bulundurarak 2018 yılının sonunda düzenlediğimiz genel kurul toplantısında 2019 yılı boyunca yürüteceğimiz odak konusunu katılımcılarımızla birlikte internet sansürü olarak belirledik. Yazı dizileri, söyleşiler, videolar, etkinlikler ve #Sansürsüzİnternet etiketini kullanarak 29 Nisan Wikipedia yasağının başladığı tarih olan 29 Nisan, 3 Mayıs Dünya Basın Özgürlüğü Günü, 15 Mayıs 2011 İnternetime Dokunma Eylemi gibi belirli günler için hazırladığımız sosyal medya çalışmalarısıyla sansürsüz internet kampanyasını yıl boyunca gündemde tuttuk.

Sansürle Mücadele Forumu: 17 Haziran'da Documentarist 12. İstanbul

Belgesel Günleri kapsamında festival ekibiyle Susma Platformu ortaklığında *Sansürle Mücadele Forumu* düzenledik. Sansür ve baskının en çok belgeselcileri ve video eylemcileri hedef almasından hareketle yola çıktığımız foruma, sinema meslek örgütleri temsilcileri ve hukukçuları da davet ederek sansürle olası mücadele yöntemleri ve direniş biçimlerine dair konuştuk. Forumda, özellikle hak ihlallerini belgelemeye çalışan belgeselcilerin yasaklanan, yargılanan filmleri, el konulan arşivleri gündeme getirildi.

Forumda "Sosyal medya paylaşımları ile terörü ve terör örgütünü övmek" suçlamasıyla ev baskınıyla gözaltına alınırken arşivine el koyulan video aktivist ve belgeselci Oktay İnce'nin arşivinin iadesi için her hafta düzenli yaptığı eyleme destek çıkma, Ağır Ceza'da yargılanan *Bakur ve Nû Jîn* filmleri için kampanya düzenleme kararı alındı.

Nû Jîn / Bakur davaları: Ağır Ceza'da yargılanan iki belgesel *Nû Jîn* ve *Bakur* davalarını takip ettik. *Nû Jîn* belgeselinin yönetmeni Veysi Altay ve filmin gösterildiği Yılmaz Güney Sinema Salonu müdürü Dicle Anter'e hapis cezası verilmesinin sonrasında, *Bakur* davasının karar duruşması öncesinde, Altyazı Sinema Derneği'yle beraber sinemacılarla bir araya geldiğimiz bir toplantı düzenledik. Toplantıda bu iki filme yönelik yargılamaları gündeme getirmek için 18 Temmuz'daki *Bakur* duruşması öncesinde sosyal medyadan yaygınlaştırdığımız bir basın açıklaması hazırladık.

Onur Haftası: Onur Haftası boyunca İstanbul Edebiyat Evi'nde queer ve feminist sanatçıların *Sınır/sız ALAN* sergisine ev sahipliği yaptık. Sergi kapsamında queer sanatçıların sansüre karşı hayatta kalma yöntemlerinin konuşulduğu *Nasıl bir Sınır/sız ALAN?* panelini düzenledik.

Onur Haftası'na yönelik yasaklamalara dair geniş kapsamlı bir sosyal medya çalışmasının yanı sıra, *OHAL sonrası LGBTİ+ hareketi ne durumda?* başlığı altında SPOD LGBTİ+, Kaos GL, Lambdaistanbul ve Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği'yle yaptığımız röportajları yayınladık. Merve Diltemiz Mol'un *OHAL'de LGBTİ+ Olmak* belgeselinin bütününe SUSMA Platformu'nun Youtube kanalı üzerinden ve kısa klipler halinde sosyal medya hesabımızdan paylaştık.

Boysan'ın Evi'nde İnternet Yasakları ve İfade Özgürlüğü: LGBTİ+

topluluklarının dayanışması amacıyla kurulan Boysan'ın Evi isimli mekânın konusu olarak son dönemde online alanda yaşanan internet yasakları ve ifade özgürlüğüne yönelik engellemeler hakkında bir söyleşiye konuk olduk. İnsan hakları ve ifade özgürlüğü alanında çalışan aktivistlerin katıldığı söyleşide, çevrimiçi alanda LGBTİ+'lara yönelik nefret söyleminin nasıl bir sansür ve otosansür mekanizmasına dönüştüğü, OHAL'in kaldırılmasından bu yana geçen süreçte LGBTİ+ dernekleri ve aktivistleri için sansürün değişen yöntemleri tartışıldı.

Evrensel Periyodik İnceleme-UPR: BM üyesi 193 ülkedeki insan haklarına yönelik gelişmelerin dört yıl aralıklarla aktarıldığı Evrensel Periyodik İnceleme'nin (Universal Periodic Review-UPR) Türkiye'de 2015-2019 yılları arasındaki sanatsal ifade özgürlüğü ihlallerine odaklandığı bölümünü Freemuse ile birlikte hazırlayarak BM İnsan Hakları Konseyi'ne sunduk.

Tüm devletlerin, kendi ülkelerinde insan hakları durumunu iyileştirmek ve insan haklarının uygulanmasına engel oluşturan zorlukları aşmak için yaptığı çalışmaları açıklama fırsatı sunan bu ülke raporları, Cenevre'de İnsan Hakları Konseyi'nin genel oturumunda sunuluyor ve raporda yer alan tavsiyelerin uygulanmasından sorumlu olan muhatap ülkelerin, kaydedilen ilerleme veya eksiklikler hakkında hesap vermesi için aracı oluyor.

20-31 Ocak tarihleri arasında gerçekleşecek UPR sürecinde, Türkiye'nin önceki raporda kabul etmiş olduğu tavsiyelerin yasalarda ve pratikte uygulanıp uygulanmadığını belirlemenin yanı sıra, 2015'ten bu yana çeşitli kategoriler altında raporladığımız Türkiye'deki sanatsal ifade özgürlüğü ihlallerini aktarmak, yeni tavsiyeler iletmek ve hükümeti kabul edeceği tavsiyelerin uygulanacağına dair bir güvence vermesi konusunda zorlamak amaçlanıyor.

Alternatif Oluşumlar ve İfade Özgürlüğü yazı dizisi: İfade özgürlüğü alanında faaliyet gösteren yeni oluşumlar hakkında bir röportaj serisine başladık.

Hukukçu yorumu

Figen Albuga Çalıküşu

Susma Platformu'nun her yıl gibi 2019 yılı içinde hazırlamış olduğu kapsamlı ve özenli "vaka dökümünü" baştan sona okuyunca, sektirmeden adeta yılın her günü baskı, yasak ve sansür haberiyle karşılaşılıyorsunuz. Dökümün sonunda ise bir korku filminden çıkmış gibi oluyorsunuz. Türkiye gerçekten de ayırımına daha sonraları daha şuurulu bir şekilde varacağı bir korku tüneline giriyor.

Baksanıza yıl nasıl başlamış; Musa Anter'in *Vakayiname* adlı kitabı Van Yüksek Güvenlikli Kapalı Cezaevi'nde tutuklu bulunan gazeteci Nedim Türfent'e "Türkiye Cumhuriyeti devletinin bölünmez bütünlüğünü tehlikeye düşüreceği, toplum arasında kargaşa ve kaos ortamı oluşturmaya çalışıldığı" gerekçesiyle ulaştırılmamış.

Hemen ardından Sağlık Bakanlığı'nın kamuoyundan gizlediği kanser raporunu açıklayan bilim insanı Bülent Şık hakkında "yasaklanan gizli bilgileri açıklama", "yasaklanan gizli bilgileri temin etme" ve "göreve ilişkin sırrı açıklama" suçlamalarıyla hapis cezası istemiyle dava açılmış.

Böyle başlayan bir yılı bir hukukçu olarak nasıl değerlendirirsiniz?

Çoğu düşünceyi suç sayan Terörle Mücadele Kanunu veya medeni hiçbir toplumda olmayan Cumhurbaşkanı'na hakaret suçu ya da keyfi etkinlik yasakları, *Bakur* ve *Nû Jin* filmlerine olduğu gibi sansür mağduru bir ülke haline dönüşmüşken...

Üstelik daha ötesi ve vahimi var.

Fiilen yaşadığınız hukuksal süreçlerde, tutuklanan gazetecilerin, akademisyenlerin yargılamasında ya da Ahmet Altan ve Mehmet Altan'ın yargılmasını yapan ilk derece mahkemesinde olduğu gibi, "düşüncenin terör suçuna kelepçelendiği, devletin ve toplumun temel varoluş belgesi Anayasayı yok sayarak, Anayasa Mahkemesi'nin hak ihlali kararına direnerek hukuk devletinin dinamitlendiği" korkunç örnekler de var.

İyimserler an sektirmeden hemen Yargı Reformu Paketi'ni hatırlatabilirler.

Doğru, böyle bir "iyileştirme" yasası çıktı, kanunlaştı.

Hatta Terörle Mücadele Kanunu'na "Haber verme sınırlarını aşmayan veya eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz" cümlesi de eklendi. Bu yasa eklemesi dahi şimdiye kadar "düşüncenin terör suçu" sayıldığına itiraf ve ikrarıdır.

Halbuki Anayasa'nın 26 maddesi; "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar" diyor.

Anlaşılan mahkemeler öylesine fütursuzlaştı ve Terörle Mücadele Yasası'nı panzer yapıp tüm düşünceleri terör haline getirdikleri için yürütme, yasama eliyle bir ayar verme peşinde.

Hukuk devletini tüm kural ve kurumlarıyla işletmek yerine siyasi kurnazlıklarla, günlük ve geçici kıvırtmalarla kendi hedefine yol alan alaturka kurnazlıkla karşı karşıyayız. Hep yaşadığımız ve rastladığımız bu değil mi? Anayasayı ihlal eden mahkeme üyelerini yerinde tutan ve hatta kimini Yargıtay üyeliğine terfi ettiren bir Hakim ve Savcılar Kurulu var.

Siyasal iktidar faydalı bir aparat olarak kullanılan yapıyı olduğu gibi korurken nasıl reformdan söz edilebilir? Yargı bağımsız ve tarafsız değil. Bağımsız ve tarafsız olamama sadece Hakim ve Savcılar Kurulu kaynaklı da değil üstelik. Uzun zamandır kuşatılmış olan yargıda, şimdilerde bir önceki cemaat yargı üyelerinin yerine geçenler rövanş alma peşinde, "militan yargılama" yapan başka cemaat yargı üyelerinin var olduğu her yerde yazılıp çizilmekte. Bu kambur, çolak, sarsak ucubelik düzeltilmeden herhangi yargısal sorunu çözmek mümkün değil.

Yargıya güven endeksi neden çok düşük düzeylerde? Uluslararası değerlendirmelerde yargı neden nal topluyor? Yargı Reformu Strateji belgesinde bağımsızlık ve tarafsızlığın sağlanacağından, bunun kurumsal önleminin alınacağından söz ediliyor mu?

Edilmez çünkü amaç, görüntü yaratmak ama temelde hiçbir değişiklik yapmamak. 15 Temmuz sonrası artan otoriterlik, bunu çığırından çıkmış yargı sistemi marifetiyle yapmak, devleti ve toplumu çürütüyor. Bunun böyle gitmeyeceğini bilen ve gören herkes de her tekil gelişme üzerinden "papatya falı" açıyor. Çoğunluk olumlu olan nadir gelişmeleri "normalleşme veya yumuşama" olarak değerlendiriyor. Ancak biz gene aynı kabusu yaşamaya devam ediyoruz.

2019 değerlendirmemi bu söylediklerim üzerinden yapmak isterim.

Normalleşme anayasa ve yasalarda hukuksal karşılığını bulan hukuk devleti anlayışına tavizsiz bir şekilde dönmek ve çürüten yargı sistemini buna binaen ıslah etmekle mümkün olur.

Siyasal iktidarın asla ve kata böyle bir hedefi ve arzusu yok. Otoriter ve keyfi yapıyı kurumsallaştırma arzusu ve hedefi ise çok güçlü.

O zaman iyimser, iyi niyetli arzuların "normalleşme ve yumuşama" olarak okudukları tek tük makul gelişmeleri siyasetin zaman ve zemine göre hedefine ulaşmak için içeriği ve dışarıyı kandırma operasyonları olarak değerlendirmek çok daha isabetli olacaktır.

Anayasayı yok sayan hakimlerin yargıda görev yapıp terfi etmelerine şahitlik eden benim gibi hukukçuların, olup biteni farklı değerlendirmesi siyasal iktidarın kandırmacalarına alet olmak anlamına gelir.

2019 böyle geçti...

Dilerim hayat, kural ve kurumlarıyla işleyen ve bunu göçertme peşindeki unsurların yargıdan ayıklandıkları gerçek bir hukuk devletini getirir.

Grafiklerle sansür

Kültigin Kağan Akbulut

Susma Platformu olarak çalışmalarımızdan biri sansür vakalarını online portalımızda (susma24.com) yayınlamaya çalışarak görünürlüklerini artırmak, sansüre odaklanan bir okur kitlesi oluşturmak ve bu raporda da gördüğümüz üzere bir derleme oluşturmak. Ancak bütün dünyanın ve Türkiye'nin de yaşadığı haber enfasyonu içinde bulunduğumuz durumun ayrıntılarını göremeyebiliyor, ifade özgürlüğü ihlallerinin hangi yöntemlerle, hangi gerekçelerle yapıldığına ve hangi alanlarda yoğunlaştığına dikkat kesemeyebiliyoruz. Bu nedenle genel tabloyu görmek adına Susma'nın portalında derlediğimiz sansür vakalarını çeşitli etiketlere ayırarak grafikler oluşturduk.

Susma olarak sansürü geniş bir çerçeveden ele alıyoruz. İfade özgürlüğüne yönelik ihlaller tek bir yöntemle ve tek bir doğrultuda işlemiyor. Sansür vakalarını bazen direkt olarak görebiliyoruz, ancak çoğu örnek devletin iliklerimize işleyen yöntemleriyle farkında bile olmadan gerçekleşiyor. Sansür çok kolay bir şekilde soyut bir kavrama dönüşebiliyor.

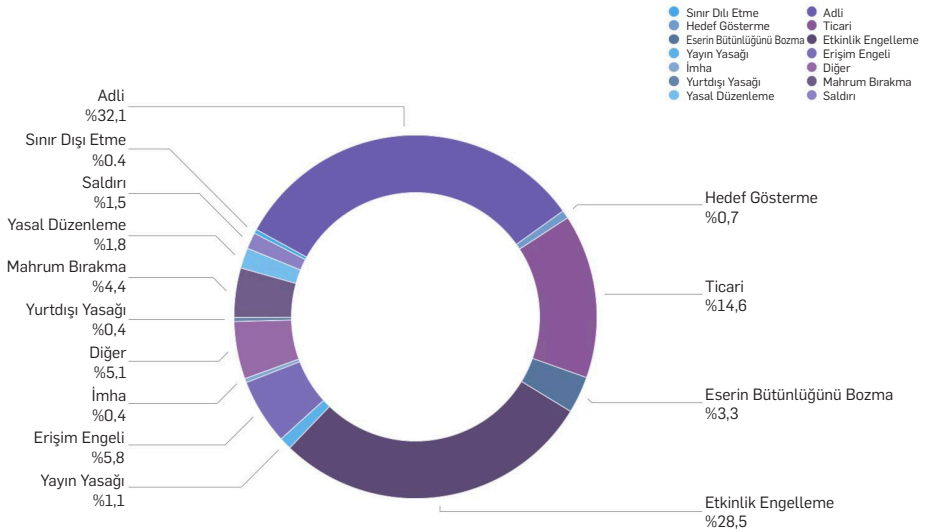
Bu grafik çalışmasında Susma Platformu'nun sitesindeki vakaları veriye dökerek genel toplamın detaylarını görmeye çalıştık. Ancak belirtmek gerekir ki, bu çalışma bu tarz sosyal konuları kapsayan ve direkt olarak işaretlenemeyen her veri çalışması gibi eksiklikleri olan bir çalışma.

Sansür hangi yöntemlerle işliyor?

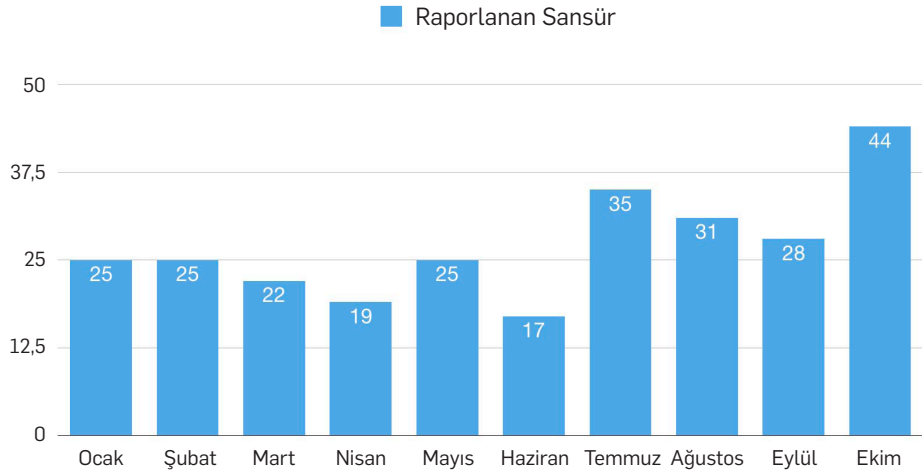
İfade özgürlüğüne yönelik ihlaller çoğunlukla adli yöntemlerle gerçekleştiriliyor.

Soruşturma, dava, gözaltı ve tutuklama gibi adli yöntemlerin yer aldığı % 32'lik bölüm devlet organlarının halen en kaba yöntemlerle ifade özgürlüğüyle savaştığını gösteriyor. % 28 oranıyla sansürün etkinlik ve eylem engelleme şeklinde gerçekleştirilmesi de en çok uygulanan yöntemlerden biri. Ticari yaptırımın da % 14'le baskın bir yüzdelik dilim oluşturduğu tabloda, bu kategoriyi çoğunlukla RTÜK'ün TV kanallarına uyguladığı program durdurma cezaları ve işten çıkarmalar oluşturuyor.

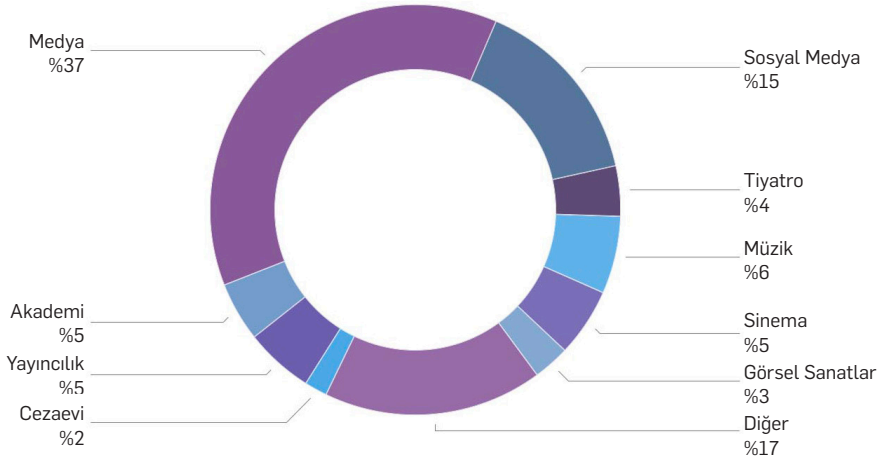
İfade özgürlüğüne yönelik ihlaller politik gündemle nasıl bir bağlantı içinde?

Ay bazında baktığımızda, siyasi gündemin yakıcılığıyla sansür vakalarının yoğunlaştığını görebiliyoruz. Mesela 31 Mart'taki yerel seçimler ve 23 Haziran'da tekrarlanan İstanbul seçimlerine rağmen bu aylarda vaka sayısı normal seyirde. Bunun sebebi, seçim sürecinde iktidarın daha yumuşak bir politika uygulamasında ya da adayların diğer seçimlere göre daha sakin bir dil tutturmalarında bulunabilir. Ancak direkt olarak görüyoruz ki, seçimden hemen sonra sansür vakaları artıyor. Vakalara ayrıntılı baktığımızda seçim sürecinde biriken basıncın sonradan ortaya çıktığı ve kayıym atamalarının başladığı söylenebilir. Benzer şekilde ekim ayında sansür vakaları bir anda artıyor. Bu da çoğunlukla Barış Pınarı Operasyonu'na karşı oluşan tepkilerin iktidar tarafından sert bir şekilde bastırılmasından kaynaklanıyor.

Sansür hangi alanlarda uygulanıyor?

Gözaltına alınan ve tutuklanan gazetecilerin, sansürlenmiş yazıların ve işten çıkarılan basın mensuplarının yer aldığı medya başlığı % 37'yle en büyük oranı oluşturuyor. Ancak benzer şekilde bağımsız gazeteci olarak çalışmalarını sürdüren ya da yurttaş gazeteciliği yapan birçok kişi de % 15 oranla sosyal medya bölümünü kaplıyor. Tiyatro, sinema, müzik, görsel sanatlar ve yayıncılık alanlarına teker teker baktığımızda ise çok büyük bir yüzde göremiyoruz, ancak toplamına baktığımızda % 23 gibi geniş bir dilim ortaya çıkıyor.

Sansürün gerekçeleri neler?

Sansürün ve ifade özgürlüğüne yönelik ihlallerin gerekçelerini ortaya çıkarmak bu çalışmanın en zor yönlerinden biri oldu. Çoğu vakada bir gerekçe bile olmayabiliyor ya da gerekçe o kadar önemsizleşiyor ki, vaka medyada kendine yer bile bulamıyor. Aynı zamanda kimi durumlarda görünür gerekçe olmasına rağmen, asıl gerekçe siyasi gündemle bağlantılı bir konu olabiliyor. O nedenle LGBTİ+ hareketiyle ilgili ya da kayyım atamalarına ve Barış Pınarı Operasyonu'na karşı etkinliklere uygulanan sansür vakaları da bu grafikte yer alıyor.

Terör örgütü propagandası ya da terör örgütüne üyelik yıllardır karşımıza çok çıkan gerekçelerden biri. Genel ahlak ve kamu düzeni gibi gerekçeler de etkinlik, eylem ya da yayın yasağı gibi ifade özgürlüğü ihlallerinde karşımıza çıkan gerekçelerin başında geliyor.

©SUSMA, 2019